

Nepodpisani se dopisi ne štampa. Pripremljena se plaća tiskaju po 6 sv. svaki redak. Oglasi od 6 redakata stoje 60 nš., za svaki redak više 5 nš.; ili u slučaju opetovanja na pogodbe sa upravom. Novci se šalju poštarskom naputnicom (sigurno poštalo) na administraciju „Naše Sloge“. Imo, prosimo i našu blisku poštu valja točno označiti.

Komu list nedodje na vrijeme, neka to javi odpravništvo u otvorenu pismu, za koje se ne plaća nikakvo, ako se izvana napíše: „Reklamacija“.

NAŠA SLOGA

Izlaz svakog četvrtka na arku.
Dopisi se nevrataju ako se neplaćaju.
Nobiljegovalistovi se neprimaju. Predplata a poštarskom naputnicom. za seljake 2 for., za seljake 3 for., 1 i za polgodino. Izvan carovine više poštarske.
Na malo jedan broj 5 novč.
Uredništvo i administracija nalaze se u Via Farneto br. 14.

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rasta male stvari, a nesloga sve pokvari“. Nar. P...

Poziv na predplatu.

Koncem ovoga mjeseca iztiče svim našim predplatnikom godišnja predplata, pa se radi toga — po starom običaju — ovim utičemo k istim sa pozivom, da obnove na vrijeme predplatu za god. 1895. Ujedno ih molimo, da nam pribave novih predplatnika i pomoćnika, pak da uzognemo i mi zadovoljiti svestrano tolikim zahtjevom, koje se u ovo doba stavljaju neodvisnim novinarnom.

Sve prijatelje hrvatske grane u Istri pozivljemo, da se okupe oko našeg lista, koji će i nadalje neodvisno i slobodno vršiti svoje dužnosti napram gore i napram dolje. Običaj i točno predplatnom neka nam olakšate tešku zadaću i velike žrtve, koje su spojene sa izdavanjem lista, koj služi u prvom redu istarskomu patniku i siromahu.

Naše mnogobrojne dužnike pozivljemo napose, da se već jednom odazovu tolikim i tolikim našim pozivom. Neke promisle sami, da li je častno i pošteno primati i čitati list, a neplaćati ga. Tko je pravi prijatelj našega puka i naše svete stvari, taj nam nemože uzkratiti pomoći, a kamoli odzutei nam ono, što nas po zakonu ide i što smo krvavo zaslužili.

Podporom vriednih rodoljuba iz svih hrvatskih krajeva nastaviti ćemo i u buduće naš rad za prosvjetu i slobodu Hrvata, gdje god oni stanovali. U to ime pomozite nam braćo, a pomoći će nam i Bog!

Predplata neka se šalje upravi našeg lista poštarskom naputnicom, jer je tako najjeftinije.

Predplata s poštarinom stoji za cijelu godinu za iznamljive tor. 5; za seljake for. 2; za pol godinu polovica gornjih cijena. Za inozemstvo povrh toga postarina. U Trstu, mjeseca decembra 1894.

Uprava „Naše Sloge“.

Čestit Božić!

Uspomenu narodnjenja Spasiteljeva svetkujni svi kršćanski narodi godimice najvećim veseljem. Milijuni i milijuni kršćanskoga svijeta pripravljaju se opet jednom, da prigodom predstojećih božićnih blagdana proslave najsvetitanje uspomenu narodnjenja Onoga, koji je uzec na sebe čovječansku narav, da uzmogne riešiti griješni svet od vrata

PODLISTAK.

Prigodno slovo,

Što ga je država glijeca Ema Grosman na čestitici ženke područnice društva sv. Cirila i Metoda u Kastvu, dne 26. novembra o. y.

Slavna gospodo!

Orna magla zastirala čizorju mile nam Istre, gusto oblačno prištićivalo rodni nam kraj. Naš narod spavao je duboko snu u tmini znananja i boksvojeći; živo je tek da živi, ni ne pojmeđ, da i on ima pravu na obstanak svoj, da i njemu slobodno go disati božji zrak, gledati na nebo sunčano sjajno. Tudi jako rabio ga kao nebo živorje, kao puato orudje. Al vriedni Bog koji nebuo trasa, ne dozvolja, da i nadalje živud u Istri lutaju tminom neznanstva, ne dopusti, da drugim služe kao puato roblje, no bećdo da propadu, već da i oni uzidnu se na onaj stepen, na kojem valja živjeti da bude.

Šinč sunce i razprši ornu maglu, dune vjetar i raztjera oblačno težko. — Narod naš utao se buditi pod blagim zrakami sunčane draga, kao se buditi, da i on živi, košto mu na milijuno braće živi, da se i on uhvati u kolo slova majke Slave.

paklenih, podvrgav se za grihe svoga svijeta groznoj muki i smrti na gori Kalvariji. Svetkovanje toga uzvišenoga dogodljava, toga dana mira i ljubavi postalo je i u najzabotinijem kutiču prostranoga svijeta, kamo je stupila stopa božjih ugodnika, propovjednika božanske istine, najobjubljenijom između svih svetkovina naše sv. crkve. Pa to je doista i posve opravdano!

Uzvišeni božićni blagdani sjećaju nas ne samo na porod Isusa a Krista, koji je donio na svet medju narode maslinu mira i ljubavi, već nam kažu takodjer, da se mogu i moraju propoditi pojedinci i narodi, ako budu stupali po stazi istine i kreposti i ako se zauzmu svimi silami za svoj spas, za svoju slobodu.

Poznata je istina, da je Božić najvećim blagdanom upravu za one, koji su od svijeta zapušćeni, zanemareni i tlačeni, za one, koji trebaju najviše tuđeg milosrdja i tuđe pomoći. Siromasi i biednici nalaze u njemu slatke utjehe sjećajuć se, kako je Spasitelj svijeta, kralj kraljeva došao na ovaj svet u skromnoj i zapuštenoj štatici, izložen svim nepogodam vremena u najlošijoj dobi godine. Mogućnikom i bogatašem dozivlju u pamet božićni blagdani skromnost i poniženje Sina božjega i ništinet ovoga svijeta, pa ako njim nije sree tvrđje od željeza, sjetiti će se i oni svoga blišnjega, koji u biedi i nevojni žezne za koricom kruha i za časom okriepjućeg pića. I tako biva po božanskoj odluci, da nas spuja uspomena na porodjenje Spasiteljeva o bez iznimke u bezbrojnu kršćansku obitelj. Sjajna gospodska palača približi se siromašnoj kolibici, jer ih uspomena na Onoga, koji nije učinio razlike između bogataša i siromaha, koji je dapneć volio siromaha, nevoljno i zapušćene, vože u ljubavi, miru i slogi.

Ako dakle približuje i spaja božanska ljubav sva plemena i sve narode svijeta, koji neimadu ništa zaje-

dnickog ni u krvi ni u jeziku, do nauke božanskog Otkupitelja, tim većma mora približiti, tim tješnje valja da spoji sve one, koji su si inače po krvi i jeziku veoma blizu. I mi, koji govorimo istim jezikom, te u čijih žilah teče jedna krv, i koje spaja vez isto božanske nauke, treba da se što tješnije okupimo i ovdje na svijetu oko jednog idejala, pak da se svi složno u miru i ljubavi dočepamo svoje sree i slobode.

Uspomena na porodjenje Sina božjega neka budi i podžiže u nama neprestano želju i težnju za narodnim preporedom, za jedinstvom i slobodom pod sjašnjom krunom našega vitežkega cesara i kralja. Dobri Bog, koji je poslao svoga Sina na ovaj svet, da nas oslobodi na drugom svijetu od smrti vječne, dopustiti će, da se i naš hrvatski narod, koji je prolio na potoke krvi za „krst častni i slobodu zlatnu“, dovine one sree, koju uživaju ujedinjeni i slobodni narodi. Do toga pako možemo doći uz božju pomoć jedino uztrajnim, požrtvornim i nesebičnim radom, koji na prosvjetnom, teli na gospodarstvenom polju. Napredkom k preporedu — k slobodi! Da to čim prije bude, vruća je naša želja, a medju tim kličemo milomodu: čestit Ti Božić!

Na koncu godine 1894.

Ovim brojem svršavamo naše novinarsko djelovanje u iztićućoj godini 1894. Na koncu iste valjalo bi nam položiti račun o minulom djelovanju i o tom, da li smo svojim radom i trudom u čemu našem narodu koristili, i u koliko nismo postigli željenog uspjeha, da li smo tomu krivim i, ili su to prouzročile okolnosti, u kojih se nalazimo.

Mi smo doduše nastojali, koliko su nam slabe sile dopuštale, da bude svuda i u svaćem uspjeha, ali da nismo

uspjeli svuda uz našu najbolju volju, znademmo i sami, a u koliko smo ovdje il ondje uspjeli, o tom nismo zvali mi, da sudimo.

U svakdanjoj borbi za narodni obstanak trate se žalibože skoro sve one naše narodne sile, koje bi u normalnih odnošnjih narodu množivo duševnih i tješansih dobara privriedile. Svaka borba za pravednu stvar, za uzvišene ciljeve treba uztrajnu raela, silu žrtava i mnogo vremena. Nevalja dakle zdvajati, ako smo još daleko onomu cilju, rad kojega bijaše ustrojeno ovaj naš skromni listić, i za postignuće kojeg nam nesimje da bude pratežkom nikakva žrtva.

U narodnoj borbi, koja nam predstoji bez dvojbe i u budućej godini, neka nam budu uzorom radnosti i uztrajnosti, požrtvovanja i nesebičnosti naši dični zastupnici na državnom saboru.

Sljedeći njih u spomenutih vrlinah svaki pojedinac od nas, pokazati ćemo, da smo u istinu pravi rodoljubi, da ljubito zbilja ovu hrvatsku grudu, na kojoj ugledasmo prvi put svietlo božje, i da nam doista leži na sreu sroća našega naroda.

Naši prvaci razgalioe opet jednom u državnom saboru na običlad prvsviethenoga svijeta riedkom rječitošću sve jedb i nevolje, koje biju hrvatskoslovensku granu tužno naše Istre. Muževnim držanjem, vatrenom ali institutom riedži zadivioe oni ne samo našo bližnje i dalnje suplemenike, braću i prijatelje, već dapneć isto naše narodne protivnike. Dne 14. i 15. t. m. iznesli su naši zastupnici u nizu krasnih govora, punih nepobitnih dokaza, sve one rane i nevolje, koje pale i pritišču Hrvate i Slovence Istre, i kojim je dužna cesarska vlada dokočiti, jer je vruća želja prejasnoga Vladara, da nebude pod njegovom svietlom krunom tlačitelja ni potlaćenih.

Neumorno djelovanje naših zastupnika u državnom i zemaljskom

ručja našega, pa da iz nje učini poturica, gore nego Turčina. — Il se nastali uz našu vinu, il šalicu kave, il okupili se oko vesela stola, nek se jedan ili drugi nade, to nekupi svietcu za ovo naše druztvo. Na zahtjeva se od nikoga, da dede preko svoje mudi, dasta je ako pruž i malenu svieticu, koliko mu možnja dopušta. Ta voli se: „Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača“.

Molim Vas slavna gospodo, sjetite se što dođaš našega druztva, komu je oti uzvišena zaduća — odvati 4 obatanak — pa Vas nećo ni ona dječju zaharvati, za koju sto darovali darak, već Vas uvijek zahvalnošću spominjati i Vašu dobnicu goelvjivati.

Nadajud se, da čete slavna p ovo moje skromno riedči krcu pr... zarom, kojim idu iz mogla mlad... kličem Vam aradići: Pomož... Bree u meni voselo p... mi se u vosloju biba, gledajud... i mnogobrojno druztvo milih n... Veseli me, što ste se u tolikom broju odazvali našem pozivu, to tako najjefto dokazali, da zudesta oioniti plemeniti arcu našoga druztva. Najradnjače hvalud, kličem Vam: Od Boga Vam zdravlje, od mono pozdravlje!

Naše druztvo „Loga nazionale“, da novinu i nedužno nam dječiu izrade, da iz nje učino izdajice rada svoga, koji će kašnjo pljuvati na otu i majku svoju, koji će jedno po jednopro majčino mlako, koji će jedno po jedno becati sve naše milo i drugo naš jezic, svetinjo naše.

Talijansko druztvo „Loga nazionale“ ustreja talijanske škole medju štato hrvatskim pukom, da tako dječicu našu iztreg o iz majčina krila pa da kašnjo rade proti svomu rodu proti svojoj krvi i jeziku. Videti naši prvaci neodito ovo poslovo: teško se zabrinulo, Ustrojize napok... oni sludno druztvo pod imenom i okrijlom velikih naših apstola sv. Cirila i Metoda. Svaha ovoga našega druztva je podizati škole našemu puku, gdje ih još nema, podavati mu veljavih knjiga duševne hrana i bodriti ga u svomu, što je dobro, liepo i pošteno. — To je skromna svrha našoga druztva sv. Cirila i Metoda. To druztvo svaki pošten Hrvat i Hrvatica mora da pomaže i sbranu i tvorom. Ne možta, gospodo slavna, uztozniti pomoćnicu ruku od ovoga druztva, već u svako doba i u svakoj prigodi sjetiti se nedužno dječice, na koju neprijatelj naš bacio je svoj pogled, da ju iztregu i na-

saboru daju nam slutiti, da se i mi primumo boljemu duševnomu i tjelesnomu blagostanju. Njih vapaj za pravicom, za ravnopravnošću sa našimi za nevolju susjedi, nemože ostati ne- ušlišan, jer je utemeljen na božjih i pisanih zakonih.

Na koncu iziđuće godine 1894., koja će za koji dan pripadati poviesti, obvezimo se svi, da ćemo u vremu, što je dobro i plemenito slediti naše narodne prvake, koji umuju, snuju i rade jedino oko našeg napredka, za našu slobodu. Odbacimo od sebe svaki štetni obzir, svaku plahost ili bojazljivost, to se opasimo muževnostju, srčanostju i pravim otačubinstvom kad se radi o našem narodnom spasu.

Radeći tako pokazati ćemo se vrijedniji pouzdanja, stovanja i ljubavi svega prosvjetljenoga sveta.

Mi ćemo pako i buduće godine nastojati, da se primaknemo za korak bliže našem narodnomu cilju u čvrstoj nadi, da će nas u tom tezkom poslu pratiti simpatije braće Hrvata i Slovenaca, i da će se pod zastavom „Naše Sloge“ sakupiti svi stari dopisnici i predplatnici, kojim neka se pridruži obilat broj novih.

U toj nadi nazivljemo Hrvatom i Slovenom Istre i njihovoj braći gdje- god bili: Sretan Vam konac godine 1894. i još sretniji početak godine 1895!

Istarsko vinarstvo.

II.

Po onom, što smo zadnji put rekli, očuvaj nas Bože fabrikacije vina, a daj nam načina, da ono, što dobra mati zemlja daje, orosena znojem hrvatskoga seljaka Istre, budeno mogli urediti pravu i prodati čim bolje. Na pri tom valja, da se pravo razumijemo.

Patvoranje, fabrikacija vina, to znači, ako mu dokladaš nešto, što nije u grožđu, ni od grožđa samoga, bito zdravlju škodljivo ili ne bito. Sve je drugo dopušteno, dapače je potrebno. Na primjer: Nije zlo, nego je dapače dobro, da ti grožđe kuha u zakvorenom čubru, što ima dva dna, jer se tako netiče vanjskoga zraka, pak ne kisne. Nije zlo, nego je dapače dobro i potrebno, da nedržiš previše dana pod dropom vina, jer ti bude pretvrdo; nije dobro, nego je dapače zlo, ako pak prerano otočiš vino kad je jesen hladna, jer je onda mnogo sporije prvo kuhanje ili vrenje masta. Nije zlo, nego koristno, da prešaš mošt na tisak ili ti prešnu, jer uništiš trula i vremena. Nije zlo, nego je dobro i potrebno, da omuliš grožđe na muliti ili vinski ribez (grač), jer ti tako ostanu vani glodci i tvrđje, nezdrave jagode.

Sve takove uredba nisu škodljive, nego su korisne, i nisu falskacija, nego su mudriji način, kojega rabe ljudi u svih krajevih, gdje je svjetlost nauka i napredka već i seljaku prosinuta.

Dakle, ako vidiš u susjeda tiskalicu, mulilo, mlin za grožđe i one ličke, na koje kroz volu puhaš vani oni teški zrak od masta, a dropa je pokrivena, da se neokisna, sve to nije patvorjenje, niti kvarenje vina, nego je umijija, koristanja naprava, koja daje bolje i stalnije vino.

Ali takove naprave stoje novca, i pojedinci, osobito siromašniji seljaci, teško mogu do njih svaki o sebi. A još teže može sebi pojedinačni svaki zidati odobnu, pristalan pivnicu, uređenu kako treba i samo za vino.

Ali što ne može pojedinač, to može njih više skupa. Jer mogućnost više ljudi, ili združene sile, mogu mnogo više, nego ako se jedna po jedna sili, da prevladaju svoju zapreku.

U Vam primjera o tom iz svagdašnjeg života.

Ako je kamen pretežak, možeš se jedan vrtiti i naprezati oko njega koliko ti drago, sve je zaludo, nemakneš ga. Ali dvojica, trojica, maknući ćete ga lako i s mnogo manje truda za svakoga pojedina.

Tako je sa svimi poteškoćama života. Tako je isto i u djelovanju umnom i političkom jednoga naroda.

Kada smo već na tom pogovoru, uzimimo i od toga jedan primjer:

U jednoj, budi kojoj, obdini poslovili idu slabo. Pet, šest, ljudi te vidi, i htjelo bi pomoći, ali je kamen pretežak, nemoguć odvaliti. Nu, neka dođe do onoga spoznanja i do one volje veći diel onoga puka, pak je stvar lahka. Dogovori se jedan do drugoga, pa kada dođe vrijeme obćinskih izbora, pohle svi na izbore, daju svoje glase njima, pak to ti od nove večine novih poglavara. Ti poglavari znaju onda, koja jih volja narodnu izabrala, i zašto su baš oni izabrani, ta tako poslovi obćinski kreću na bolje.

Tako je i sa celom pokrajinom, od koje ćemo opeta uzeti primjer ovakov: Da svi poljodjelci, što jih je po Istri po selih, vrdo uhlite u glavu, da će u sabor ili ti dietu poslati više svojih ljudi nego li do sada, pak da se dogovore sa onim dielom puka u gradovih, koji obćuju zemlju i ima iste potrebe, koje i seljak na vanjšiti, pak da složno izaberu svoje predložene, eto ti odmah u sabor ili ti dietu više zastupnika u hrvatske stranke, nego li jih je do sada bilo. A ti zastupnici, zauvijek tko jih je poslao, i budući bliže paku po mišljenju i ljubavi, mogli bi onda odlučivati stvari koristanje po seljački stališi ciele Istre, jer tonu stališi najviše treba i taj je stališ do sada bio najviše zapančen i bez pomoći zaboravljen. Zato će po vremenu i Talijan, gradski poljodjelac glasovati za hrvatsku stranu, te će se onda liepo viditi, da za to Istra ostaje Istru, ali da obćiniti poslovi gređu bolje, nego dok zapovjeda koji ribar, komu je samo do talijanske politike.

Po tom vidite, da je potreban dogovor, da je potrebno ndruživanje, da je potrebna sloga, da je potrebno zajedno činiti ono, što pojedinač čovjek nebi mogao postignuti.

Vratimo se na naše vinarstvo, i vidimo, koliko bi moglo pomoći udruživanje više njih u samom tom dielu narodnoga gospodarstva.

Tamo daleko preko Kranjske i Koruške zemlje jest i zemlja Tirolska, ali svejedno pod našega krajla. I tamo ima vinorodnoga kraja, a mali poljodjelac nije ni tamo bogat. Ali je tamo više gospode od jezika narodovoga, pak se više brinu i skrbe za svoj narod, te su ga i u tom poslu od vinarstva podučili; narod je poslušao i sada blagoslivlja. Ne samo, da je narod sam sebi pomogao udruživanjem, nego su ga njegova gospoda preporučili takojler i viati ili govornu kraljevom, koj je dužan pomoći naroda, i koj će i nama pomoći, ako bude vidio, da hoćemo napredka i da sami činimo što možemo.

Pitati ćete, što su to učinili ti seljaci tamo u Tirolu, da jim ide bolje?

Evo vam odgovora: Kada su se podučili i spoznali, da pojedinač nemože doći, koliko svi skupa, onda su učinili družta po selih. Sakupili su se dobre volje i učinili svako selo svoj zakon, nesi leć nikoga nego od dobre volje, i od prilike ovako: Mi ćemo naše grožđe, što prirodimo, metati u skupno, imati ćemo družtvene bačve i družtveno posudje, skupne konobe i skupno vino, svaki po računu onoga, koliko je grožđa das. To ćemo sve obrediti zajedno, manje ćemo imati trošku, laglje ćemo dobiti potudje i sprave u mjesto. Moći ćemo se svi zajedno nekoliko zadužiti na naše skupno vino, a kada dolje trgovac, znati će, gdje ga ima kupiti i znati će, da mu netreba iskati po deset konoba (jer tamo ide na veliko) nego u našoj skupnoj. S manjim troškom ćemo oglasivati u druge krajeve za svih skupa, tako će pukuati glas od naše zadrudne pivnice.

Što su dobro promislili, to su učinili Vlada je dozna, da su se ljudi dobro umislili, potvrdilo jim je na sudu firmu, i oni sada stoje kao jedan veliki vinograd i kao jedan veliki trgovac vina.

Vlada je dala ruku i podpomogla od prvoga početka takove zadruge jer je znala, da nedaje jednomu samomu, nego celomu selu, ili barem čini ljudi i tako jim je stigod pomoći doti kao prvi dar.

Tako su nastale *vinarske zadruge ili zadruge vinogradarske, ili zadruge pivnice* (konobe) za pojedini sela, pak čujemo, da je njihovo vino došlo na liepi glas i da ga prodavaju mnogo bolje, nego li je prije moguo svaki pojedinač. A to je i lahko vjerovati, jer sada mogu oni ljudi na mjestu na ruke raditi s prešami, na mjesto u zlih posudih držati i dobiti, namjesto u mirnah, spravljeni vine u liepe i zdrave konobe.

Eto korist ndruživanja i u gospodarstvih poslovih!

Što i sto prigovora podignuti će se na prvi mah na ovo naše razlaganje, ali

zaludo, jer pravo spoznanje prije ili kasnije urodi, razmoži se u narodu i dođe u porub. Tako će po vremenu i kod nas.

„Kak zar da bi se u Istri ustanovilo vinarske zadruge? To je novotarija, toga po Istri nikad nije bilo. To će škoditi, to nekaze na dobro!“ Takovih i stotine drugih prigovora čuti ćete na prvi mah jedan do drugoga. A mi vam na to samo dvie stvari preporučamo. Te dvie stvari jesu: Nevjertite silepo nami ni drugim, nego pomislite dobro, pak vjerujte onomu, što vam duša kaže, i što ste svojim okom vidili.

„Naša Sloja“ Vam još nekada nije dala kriva unuke, neće dakle ni u ovom pitanju. Ljudi hrvatske stranke, koji se tim bave, jesu sinovi naroda, jesu djeca ove naše milo istrijske zemlje, vaša braća, vaši snajetnici; oni živu od svoga truda i od ničije milosti; njihova je korist, da njihov narod napreduje, njihova je dužnost da ga poduče.

Pak što ste do sada u tom pogledu na svoja ušesa slušali i na svoje oči vidili?

To, da u Istri već imamo početak zadrugivanja, o kojem smo Vam govorili. Imamo „*Istarsku vinarsku zadrugu u Pulji*“, koja nije dotuše zasnovana baš onako, kako smo gore preporučili, ali će božjom pomoću biti na veliku korist naroda, a za stalne bez škode za one, koji su u njoj zadrugeni.

Nespada ovamo na tanko pripovjedati, kako je nastala i što je do sada učinila Takove se uredbje razvijaju i vidjuju vrlo lagano.

Ali da bi mogla po vremenu od velike koristi biti, to dokazuje najbolje onu protimba, ono neprijateljstvo, ono ocrnjivanje i ogovaranje od ljudih, koji istarskomu puku nisu nikada ništa dobra učinili, a zla, kadgod su mogli.

„*Istarska vinarska zadruga*“ u Pulji do sada nije mogla učiniti velikih stvari, jer se za nje hoće i vremena i velikoga troška. Najmanje je zadovoljila one, koji su mislili, da će im badava pući žepove, ali ti nisu pravo naši, ni s nama, ni jim ne marimo davati nauke, jer nekoristi. Te nekoje kupovati mi ne marimo, jer naš posao ni zadatka nije trgovati s ljudi, nego odgovajati ljude.

Sa svim tim možemo utvrditi, da je „*Istarska vinarska zadruga*“ u Pulji, ta matica svih naših budućih manjih seoskih zadruga u kratko vrijeme svojeg obstanka učinila mnogo i mnogomu otvorila oči. Nu o tom biti će u zdravlju pogovora drugi put.

Govor

zastupnika prof. *Vjekoslava Spinčića* kod glavne razprave pripremtenoga proračuna u carevinskom vijeću dne 14. dec. 1894.

(Hrvatski.)

Visoko vijeće!

U našoj monarhiji, tom toli raznolikom skupu narodnostih i političkih naroda, nalazimo i tu osobitost, da se ne samo neće da pripozna razne političke narode, nego da se je sve strpalo pod dva kalupa i proglasilo ravnopravnost svih narodnosti, da se tim lakše prituji kako se kani druge narodnosti uništiti („tako je!“) Najgore prolaze tu razna slavenska plemena. Ta rudi njih, kako je poznato, razdieleli su si vlast u monarhiji dva naroda, da izumogne jedan u jednoj, drugi u drugoj polovici vršiti svoj zadatka uništivanja slavenskih plemena. Kod nekojih plemena već je tako daleko došlo, da se već njihovih ljudi, pritužbu, vapaju nit čuti neće, ili da se u klici uništije svaki iskru narodnjega života. (Istina!)

Hrvati u obće su mnogo jači na životu, ali zato i upravo za to, poduzelo se je proti njim jačih mjera, kako da se njih uništi. Nema naroda u monarhiji Habsburga, koga bi se tako razciepkalo, kako se je Hrvate. Oni su doista svi pod jednom okrunjenom glavom, ali samo ta jili u celom zakonodavnom i upravnom obziru veće. Inače imadu u glavnom trojake zakone i trojku upravu, doćim je podredjenih i mnogo više. Sve te uprave i glavne i podredjene imadu jednu zadaću, kako da hrvatski narod samu sebi otudje, kako da ga čine zaboraviti na slavno prošlost i da kako, da zaprieće, da radi o boljoj budućnosti. (Ali neće!) Sredstva za to su različita, pomoćnici su svi dobro došli, samo da su protivnici Hrvata.

Nemogu se kod toga sur izrati, jer bi predaleko zašao, kad bilh htjeo navadajati sve rano, koje se u raznih zemljah zadaje Hrvatom, jer je mojih sumišljeniku, koji ovdje i drugih drugdje čine, i jer jist je i preveć u onoj zemlji, koju imam čast u ovom vijeću zastupati. Prelazim na nju

(Njemački): Visoko carevinsko vijeće!

Neima pokrajine u monarhiji Habsburga, koje većina stanovništva bi bila u ustavnoj dobi toliko trpila, koliko Hrvati i Sloveni Istre. U prvo vrijeme ustavne dobe nisu ovdje u carevinskom vijeću nit zastupani bili. Trinaest godina zastupali su jih muževi, koji nesamo da nisu njim bili ni malo skloni, nego, koji su bili očiti neprijatelji njihovi.

Kad su godine 1878. u toliko uspjeli u tih kotarih Istre (Pazin, Volosko, Lošinj), da su izabrali prvoga vlastitoga zastupnika, Hrvata, i kad je ovaj za prvi put spomenuo ovdje u carevinskom vijeću Hrvate, tad je skoćio tadanji ministar unutarnjih posla, jedan najvrstniji ministar, i kliknuo: *Okud na jednino Hrvati u Istri?*!

Tako daleko, gospođa moja, bilo se je došlo, da nit ministar unutarnjih posla nije znao, da ima Hrvata u Istri, premda bi to bio morao znati barem iz statistike. Ako se je pak moglo dotadnjega ministra dielomćino izpričati s razloga, što Hrvati nebijahu do tad ovdje zastupani, nemože se nikako izpričati ministre posla godine 1878. Osamnaest godina zastupce pošili su ovamo Hrvati i Sloveni jednoga diela Istre muža, koji je u svakoj prilici dizao svoj glas za Hrvate i Slovence, ali kojega glas se nije htjeo slušati.

U prvo vrijeme do godine 1879., bio je u oporbi, a u to vrijeme, valja da spomenem, bilo je još to dobro, da je na čelu Primorja stojao muž, koji nije htjeo, da se Hrvate i Slovence Istre tlači, i koji je razumijevao probitke naše dinastije i monarhije.

Gore bilo je, kad je zastupnik Hrvata i Slovenca Istre pripadao jednoj vladnih stranaka u doba takovezavevlade Slavena, od god. 1878. do 1890. U nijedno dobn nije se Slavene Istre i obće Primorja toliko tlaćilo, koliko upravo u to. (Čujte!) Pritužbe bile su česte, ali na nje se ili nije odgovaralo, ili, ako se je odgovaralo, činilo se sa obećanjim i izprikanim, da se nemože ovo nit učiniti, jer ovoga i onoga neće tadanji namjestnik pokojni Preiss, a njega se nemože maknuti. Odnosaši bili su sve gorji: uništilo se je među ostalim gimnaziju u Pazinu, i imenovalo se je, prije jedanaest godina, jednoga biskupa, koji se je odmah postavio o bok tlačitelja Slavena (Čujte!), i koji je napeo i umpinje sve svoje sile, da izisne slavenski jezik iz crkava. Razvili su se odnosaši, koje je vidilo godine 1898. ili 1899. kakvih 160 zastupnika, koji bijahu na posjetu u Trstu, i koji odnosaši su srušili pokojnoga Preissa. On je išao i skoro za tim umro. — Bog ga pami!

Ali politika, koju se je tada tjeralo, ostala je ista, paće ona se danas tjera većom lukavostju i u većoj mjeri.

U ovo četiri godine sadanje dobe zajedanjaja su istarski zastupnici hrvatskoga jezika, kao i drugi slavenski zastupnici Primorja, dielomćine podporom i drugih slovenskih i hrvatskih zastupnika, polporom zastupnika česakoga naroda, kao i podporom i plemena Hrvatom i Slovencem pravednih Niemaca, u mnogih interpelacijah i govorih, iznasali pritužbe. Ali njihov glas, može se reći, bio je glas vapijućega i pustinja.

Naša vlada naliči, po mojem nazoru, noju, koj skriva svoju glavu u pjesak, da nevidi, što se sliha. Ili pak — što bi bilo jos gore — vidi ali neće da pomogne.

Tako se prikazuje stvar i u pitanju tabla. Suglasujem sa gospodinom zastupnikom gradova i trgovca Istre *) i sa gospodinom doktorom *Scheicherm*, koji je ovo pitanje označio malenkostnim; ali ipak čini mi se sve ono, što se je tom pričikom dogodilo, kako se je postúpalo, koji su početnici, kako su se poniele oblasti itd. tlo znamenitih, da se moruju kod toga dalje nastaviti, i nekoliko rieči ob ovogodišnjaj mislji u Trstu dodati.

Kako je gospodi poznato, nastalo je pitanje tabla na sledieći način: Pravosudni ministar da je izdao odpis, po kojem se imadu postaviti napi i u hrvatskom odnosno slovenskom je .u na tablah kotarskih sudova u Istri, ostu u *Biogradu* u Istri i *Črvinjani* u *Gradiški* u Gorickoj, i u iste pribavitli dvojezične pečute i tiskavice.

Pita se, da li je taj odpis pravedan i zakonit. Na to ne može se odgovoriti ničim drugim nego sa „summa jus — summa injuria“ (najveća pravica — najveća nepravica) gospodin zastupnika gradova i trgovca Istre, da je namo činom 10. temeljih državnih zakona zajamčena svin narodom ravnopravnost.

A sud pogledajmo, da li ima u Istri hrvatskoga, odnosno slovenskoga naroda,

*) Dr. Risti

Op Ur.

i da li je isti zastupan u pojedinim kotarima.

Dužan sam izneti to ovdje, premda možda nešto dulje trajati. Imali smo dovoljno razloga učiniti prešnih predloga; nisimo jih učinili; i ako se kod ove stvari danas dulje zadržim, nebi smio nitko imati razloga, da se zato tuži.

Imam pred sobom izkaz pučanstva Istre po narodnosti, i to od 31. dec. 1890. Sudbeni kotari broje: Buzet: 1.486 Hrvata, 1.834 Slovenaca, 990 Talijana, (Čujte! Čujte!), dakle ni 1000 Talijana, i usuprot tomu neima još tako hrvatskoga napisa! (Čujte! Čujte!), Pazin: 24.244 Hrvata, 148 Slovenaca, 1.757 Talijana. — Labin: 9.673 Hrv., 242 Slovenaca, 4.897 Talijana, dakle jedva polovicu! *Vodnjan (Dignano):* 9.306 Hrvata, 61 Slovenaca, 5.507 Talijana, dakle jedva nešto više od polovice broja Hrvata! — *Versto:* 25.732 Hrvata, 1.371 Slovenaca, 706 Talijana, (Čujte! Čujte!) — *Lošinj:* 6.547 Hrvata, 22 Slovenaca, 4.921 Talijana, dakle po polici dvie petine. — *Cres:* 5.289 Hrv., 1 Slovenac, 2.156 Talijana, dakle nešto mud trećinu. — *Krk (Veglia):* 18.171 Hrv., 26 Slovenaca, 1.516 Talijana. — *Kopar (Capodistria):* 212 Hrvata, 22.915 Slovenaca, 14.192 Talijana, dakle skoro dva put tolika Slovenaca koliko Talijana! *Podgrad:* 3.817 Hrvata, 12.440 Slovenaca, 24 Talijana, (Čujte! Čujte!) Ovi su samo činovnici sa svojom djecom; inače neima ni jedne talijanske obitelji u tom kotaru. Sad dolaze kotari u kojih su Hrvati u manjini. — *Poreč (Parenzo):* 4.655 Hrvata, 36 Slovenaca, 7.693 Talijana. — *Motovun (Motona):* 6.717 Hrvata, 888 Slovenaca, 10.375 Talijana. — *Pula:* 9.826 Hrvata, 1.497 Slovenaca, 18.689 Talijana. — *Rovinj:* 3.061 Hrvata, 20 Slovenaca, 11.322 Talijana. — *Piran:* 6 Hrvata, 2.579 Slovenaca, 15.921 Talijana. Ovo 2379 Slovenaca su također državljani austr. monarchije! — *Buje:* 46 Hrv., 499 Slovenaca i 17.685 Talijana.

U sve ima u pokrajini: 140.678 Hrvata, 44.610 Slovenaca, zajedno njih jednih i drugih dakle 185.288, i 118.301 Talijana.

Većina stanovništva pokrajine sastoji se, kako se vidi iz Hrvata i Slovenaca, u vidu se također, da su Hrvati u većini u osam kotara, Slovenci u dvih, a Talijani u šest. *Sad bi se uzelo obzir samo na račun, tad bi morali biti samo hrvatski napisi, tiskovine, pečati itd. u Buzetu, Pazinu, Labinu, Vodnjanu, Voloskom, Lošinju, Cresu i Krku; na dalje samo slovenski u Kopru i Podgradju, a samo talijanski u šest ostalih sudbenih kotara.*

Hode li se pako uzeti u obzir manjine, tad se mora sa svimi jednako postupiti. (Povee pravo!)

U koturu *Podgradskom* netreba u istinu nikakvoga drugoga jezika nego slovenski, jer su one 24 osobe talijanske, kako je već rečeno, činovnici i njihova djeca, od danas na sutra.

Ako je na *Voloskom* i talijanski napis, tad bi morao u *Bujah* i slovenski biti, jer je u raznojmeru tolika Slovenaca, odnosno Hrvata, koliko je u *Voloskom* mjesanih Talijana; a tako imazu Buzet, Pazin, Labin, Vodnjan, Lošinj, Cres, Krk, Kopar, u hrvatsko, odnosno slovenske napise, koje bi u većini njih stopram postaviti imali, također talijanske, tad bi morali kotari *Poreč*, *Motovun*, *Pula*, *Rovinj*, *Piran* imati uz talijanske, također hrv. odnosno slovenske.

Spomenuta naredba prikazuje se tim načinom posve opravdana i pravedna, u zakoniti utemeljena, i njim odgovarajuća.

Gosp. ministar pravosuđa bio bi imao svojom naredbom i dalje ići. On bi je bio imao protegnuti u doofakom smislu: *na kotar Buje*, gdje ma, kako je već spomenuto raznojmeru tolika Hrvata, odnosno Slovenaca, koliko je u koturu *Voloskom* mjesanih Talijana, i neobzirajući se na okolnost, da još danas skoro tolovice stanovnika toga kotara govori u svojim kućah hrvatski odnosno slovenski; na dalje na *gradski sud u Trstu*, gdje dolazi na 100.000 Talijana 27.000 Slovenaca, dalje na *zemaljski sud u Trstu*, gdje dolazi na 139.000 Talijana, 90.000 Hrvata i Slovenaca, dalje na *okružni sud u Rovinju*, gdje dolazi na 68.000 Talijana, 122.000 Hrvata, gdje je dakle velika većina ovih, i konačno na *čiji sud u Trstu*, k kojemu nadu cilju *Primorje* na 294.000 Talijana i 348.000 Hrvata i Slovenaca. (Čujte!) Naredba imadu se je tako upodipniti, a k tomu imadu se je protegnuti ne samo na napise, tiskovine, pečate, nego i na uređivanje Prvanje je sve nešto izvanjskoga, ali moralo bi se na jednom i na sudstvo ići, na to namine, da se sa Hrvati i Slovenci pismeno i ustmeno u njihovu materijem jeziku uređuje.

A to, što je gospodin ministar pravo

sudju već učinio, i što bi još učiniti morao, norvala bi učiniti i sva ostala gospodina ministri u svojim resortih, i izdati već jednomo naredbu na njim podređene oblasti i činovnike, da sa slovenskim i hrvatskim stanovnicima slovenski i hrvatski ustmeno i pismeno uređuju.

Bila bi već zbilja dobi, da se zakon o ravnopravnosti nakon 27 godina svoga obstanka provede! Voljom i ozbiljnošću moglo bi se to i učiniti, dočim se ne može sa politikom bacanja narvica, koje su pučanstvo svako toliko samo razdružuje. Ako jednom vladu pokaže, da ima volje, sračunosti i ozbiljnosti za provedbu ravnopravnosti svih plemena, tad neka bude uvjerena, da će imati za se jako veliku većinu pučanstva. Niš većina pučanstva talijanskoga nebi bila protiv tomu, da se Hrvatom i Slovencima ono daje, što njim: u tom ob. ru pripada. Samo kod pomanjkanja takove volje i ozbiljnosti dotazi do izgreda i razdraženja, do kojih je došlo i prilikom pitanja tabla, i koji su imali za posledicu uzamk vlade.

Izgredi pokazali su se: u novinah; u uličnih demonstracijah u Piranu, Kopru, Trstu, Balah, Rovinju, u nšetjenju vlastništva u Piranu, kako je to i sam ministar nutarnjih posla pripovijedao; u provalah u kileti i dućane, u kojih se je zaključevalo od gospodara razna jela, dočim se je medju bojimi posledjicmi učinilo zbitku vina za one ljude, koji su izgreda provaljivali. Izgredi su se na dalje pokazali u groznjah protiv pojedinim osobam, kao protiv dvojici kanonika u Piranu, protiv dvojici svećenika: Glavini i Legoviću, protiv slovenskim i hrvatskim profesorom i djakonim više dana uzastopee u Kopru; u razbitju 70 prozora na sudbenoj zgradi u Piranu, tabla na žandarmerijskoj zgradi i občinskih tabla u Balah, u opiranju slugarnostnim oblastim što se je djelomice dogodilo u Piranu i Kopru; u održavanju sjednica občinskih zastupstva i stvaranju zaključaka nezakonitim načinom, s česa su političke oblasti te zaključke i obustavile; u javnih izražajih simpatija upirajućemu se občinskomu načelniku i sa strane poglavara oblasti; u izražajih žilosti i sažaljanja radi opravdanih i zakonitih mjera također sa strane gradskoga vieća u Rovinju i sa strane istarskoga zemaljskoga kapetana; u bezbrojnih osvadah protiv Slavenom imenito protiv Hrvatom; u živio-kličih srčanomu Piranu, talijanskoj Istri, Taliji, sjedinjenoj Taliji; u takovih napisih imenito u Kopru; u dieljenju revolucionarnih i veleizdajničkih novinah i pojedinih papirih; u neprijateljskih i zagroznih izjavah protiv vojski, združenim sa „doli sa austrjijskim oružjem“ i „smrt Hrvatom“.

Kao demonstracije mogu se označiti i prosvjedi, koje je trščanska delegacija, trščanska vieća, istarski zemaljski odbor i trščanska odvjetnička komora uložila, kao i mnogi prosvjedi, koje su podniele razni občinska zastupstva u Istri i Gorickoj: nadalje također prosvjedi, koje se je učinilo u skupštinh odostanika gradova Istre dne 27. oktobra u Kopru i dne 2. novembra u Trstu.

Pita se, da li se ima zato kriviti cijelo talijansko pučanstvo Istre? Ne, pospodo moja! Ja poznam to pučanstvo jako dobro, i ono, kako sam već spomenuto, nebi imalo ništa protiv tomu, kad bi se ravnopravnost provela i prema Hrvatom i Slovencem. Većina pučanstva nije se nit izrekla. Ima još mnogo občinskih zastupstva koja se proti dvojezičnim napisom nisu izrekla, a gdje se je izreklo, tu nisu demonstrirali svi stanovnici nego samo neki dievci. Za to, da pučanstvo nebi imalo ništa protiv tomu, imazu više dokaza iz mojega javnogoga života, i izazu jih i obzirom na tabelarsko pitanje. Tečajem tabelarstva postavilo se je dvojezičnu tablu na Labinu. Nitko od pučanstva nije se guno. Samo občinsko zastupstvo odbržavalo je dvie sjednice, i prosvjedovalo je opetovno protiv dvojezičnih tablom. U Motovunu postavilo se je takovu dvojezičnu tablu mjeseca septembra. Pučanstvo bilo je posve mirno, nigdje se nije čulo ništa o kakvom nemiru. (Čujte! Čujte!) I u samoj tli postavilo se je dvojezičnu tablu već mjeseca aprila (Čujte! Čujte!) Kasnije postavilo se je luvatske napise i u nutarnjih prostorijah. Nitko od pučanstva, bar se nije o tomu ni gdje ništa čitalo, nije se guno. (Čujte! Ču te!) Gani su se jedva oktobra oni, koji stoje na čelu obćini, i koje podupiru, kako je poznato, uvjek i u svykoj prigodi organi c. kr. vlade.

(Dr. Rizzi se nješto miješa).

Bez c. i kr. morarstva nebi gospodin dr. Rizzi bio občinski načelnik u Puli — a on se je ipak danas protiv vladi tužio!

Već bijaše spomenuto u jednoj interpelaciji, da se je Piran izabralo kao onaj

grad, u kojem je imalo cijelo djelovanje proti dvojezičnim tablom svoje izhodište imati. Iz kotarskoga suda u Piranu došla je u javnost naredba pravosuđnoga ministra, i to 6. oktobra, u jedno progresističko glasilo u Trstu — „Il Piccolo“. U Piranu odbržavala se je već 7. oktobra sjednica občinske delegacije, da tobož umiri pučanstvo, koje pak nije o naredbi još ništa ni znalo. U istinu upozorilo se je tom sjednicom pučanstvo na naredbu, i moralo se je pripravljati cijeli tjedan, da pak nedjelju započne demonstrirati, i to pod vodstvom jednoga kanonika. Kako je poznato, bilo je u Piranu demonstracija 14., 21., 22. i 23. oktobra; tamo bio je najveći odpor.

Veliku ulogu kod svega tabelarstva igrao je zemaljski odbor i zemaljski kapetan istarski, kao i uz občinskoga načelnika piranskoga, još dva druga občinska načelnika.

Istarski zemaljski odbor poslao je u tjednu izmed 7 i 14. oktobra izjavu — prosvjed — na ministarstvo; koji dan neznam, znati će ministarstvo; ja sam to čitao u službenom listu istarskoga zemaljskoga odbora, u „L' Iстриa“ od 13. oktobra. Zemaljski kapetan ne sumo da je podpisao tu izjavu-prosvjed, on je nesamo poslao izjavu žalosti i sažaljenja, nego on je i občinske načelnike pozvao, da ipak štogod proti naredbi poduznu. (Čujte!) Imam za to pismenih dokaza. To je učinio i veleštovani gospodin drug dr. Rizzi, zastupnik istarskih gradova i občinski načelnik u Puli — neznam dali u jednoj ili drugoj tih vlastitosti — napisav takovih pisama bar, koliko je meni poznato, na neke občinske načelnike Istre. Koparski občinski načelnik je službenom notom od 29. oktobra sa timbrom, pečatom, podpisom, u obće notom u podpinom obliku pozvao pismeno občinske načelnike drugih obćina, neč dođu k sastanku dne 2. novembra u Trst. A taj pismeni poziv obćinje je dne 31. oktobra brzojavno.

Ovdje, gospodo moja, budi mi dozvoljena opazka, koja služi oznakom osoba i u obće naših odnošaja. Dne 31. oktobra po podne — možda je viest parobrodom došla — znalo se je u Piranu, da je namjesticu u Trstu neugodno, što se odaslancu gradova Istre sastaju, i da jih korporativno neće primiti. Taj isti dan je občinski načelnik Koparski, komu je stalno — kao sazivaču skupšćine — tad već spomenuto mišjenje namjesticovo bilo poznato, svoj poziv obnovio. A u sastanku dne 2. novembra izjavio je taj isti občinski načelnik, da su prekasno doznali za mišjenje gospodina namjesticu, premda je mogao poziv od 29. oktobra telegrafčki opozvati, kako ga je telegrafčki obnovio. Njemačko-liberalne novine su na to odmah viest doniele, da se je tim slomio šiljak naporen protiv političkoj oblasti; i u vladnih krugovih: vjerovalo se je to ili vjerovati htjelo. Poveri!

Akcija bila je podupirana po listovih „L' Independent“, „Il Piccolo“, „Il Paese“ u Trstu, „Il Corriere di Gorizia“, „L' Iстриa“ u Poreču, „Il Giovine Pensiero“ u Puli; da i po nekih konservativnih listovih u Primorju, jer su prilično jednaki s onimi drugim kad se radi o tom, da se daje prava Hrvatom i Slovencom; na dalje po njemačko liberalnih listovih u Beču, imenito po glavnom organu njemačko-liberalne stranke, „Neue Freie Presse“.

Ova je upravo navaliha na naredbu; u jednom broju je svojim načinom označilo gospodina ministra pravosuđja uzrokom svih nemira i izgreda u Piranu.

Moram reći, do ove afere ja nisam bio uvjeren o pokvaranosti načina pisanju nekili listova. Ta način pisanja — o istarskih stvarih — dosje svoj vrhunac u tomu, da se je dvojičen kanonika kaptola piranskoga, Maraspina i Foudu, koji su po redu, uzgojiti i čudenju Talijani, označilo u tih listovih kao hrvatske svećenike i kao začetnike naredi! (Čujte! Čujte!)

Analogno su timi listovi pisali su listovi kraljevstva Italije, tako imenito *Gazzetta di Venezia*, *Provincia di Braosa*, *Cittaro u Genovi*, a tako i *Fanfulla*, *Messago* i mnogi drugi.

List „L' Eca dell' Alpe Giulina“, koji se po navodih ministra nutarnjih posla tiska u Italiji, ali koj se kod nas žalibaže umovo čita, donesao je veleizdajničkih i buntovnih člankim. I kao da novine nebi bile dostupne, izdalo se je također posebnih listova, i to dne 23. oktobra takov jedam sa strane delegata sekcija „Piccolo Garibaldi“ iz Trsta, *Fopra*, *Pirana*, *Rovinja*, *Pula*, *Buja*, *Labina* itd. na Talijane; i istoodobno drugi jedan takav list od „Comitato esecutivo — sezioni istriane“ na Istrane. U Italiji odbržavalo se je i skupština, tako društvo „Dante Alighieri“, djuci u Rimu, gdje su „provoka-

cijam Austrije“ suprostavili „Slava Oberdanku!“, tako, da se dakle mora Oberdanka uzeti kao uzor u borbi proti Austriji. (Zastupnik vit. Stalitz: To je došlo iz Italije). Gospodin kolega može kasnije odgovarati. (Zastupnik vit. Stalitz: To zna svatko!) No dakle!

Umjereni Talijani Talije podpisivali su „Manifesto per l' Iстриa“, bivši mišjenja, da je dovoljno, da se izazivju simpatije, i da će već dan ujedinjenja doći, te ga neće moći preprečiti nit topovi nit tvrđjave austrijske.

Poznato je, da su gospodu Imbriani i Barzilai već prije prijavili neke interpelacije i htjeli su u sjednici 6. t. m., da se iste postavu na dnevni red za 10. t. m., ali Crispi jih nije htjelo primiti, a gospoda Imbriani i Barzilai nztigli su jih poslie nekoliko značajnih (significative) rieči Crispi-jevih.

Iz krugova carevinskoga vieća zauzeli su se za stvar: gospodin zastupnik istarskih gradova, koji gradovi jedva tretjina stanovnika Istre sačinjavaju, koji nisu svi Talijani, i koji nisu svi za njega glasovali; dalje zastupnik istarskoga veleposjeda, koji zastupa kakvih sto obitelji sa možda 500 osoba — i ta dva gospodina, i mnogi drugi, misle, da mogu govoriti u ime Istrana. Zauzeo se je za stvar također preuzvišeni gospodin grof Franjo Coronini, koj je bio svojedobno izabran kako od Talijana tako i od Slovenaca gradova i trgovca; a kako je poznato, zauzeo se je za stvar također naš visokotičinski gospodin predsjednik, doista ne kao predsjednik, nego u izliovu njegovih ljubosti kao predsjednika, i to postu je mislio, da zastupa pravobud stvar. To su mišeri.

Kako se je u toj stvari ponela c. kr. vlada i njezini organi? Naredba došla je iz kotarskoga suda piranskoga dne 6. oktobra u prepisu na novinu „Il Piccolo“. Kotarski sudac, kad se je dne 18. oktobra vratio sa dopusta, kao da je sud izmed 6 i 18. oktobra bio zatvoren, iskao je po cijelom gradu ljudu, koji bi mu sude mlije jednojezičnu tablu; isti kotarski sudac postavio je na zgradu dne 23. oktobra tablu nadjevu u magazinu sa samostalijanskim napisom!

C. kr. namjesticu u Trstu — Bog očuvaj, neču da se ga osobno taknem, govorim o njem sumo kao o činovniku i kao nosiocu najviše državne oblasti u Primorju — bio je, kako sam doznao, dne 8. oktobra, dakle kad se je u redakcijah listova već dva dana znalo za naredbu, u Poreču, prigodom odbržavanja sjednice zemaljskoga školskoga vieća za Istru. On, kao i njegov predasitnik, dolazi sumo tad prilikom takovih sjednica u Poreč, kad se što znamenita zbiva. Izkušto neč, da se nikad ništa odavna za Hrvate nećini. On je dakle tamo bio, i konterirao je, kako to službeni list zemaljskoga odbora javlja, dalje vremena sa zemaljskom kapetanom. Tu se namiče pitanje: Je-li govorio o naredbi pravosuđnoga ministra ili ne? Ako nije o tom govorio, tad bi to bila velika pogreska nosioca državne vlasti. Ako je govorio, tad su samo dva slućina moguća, da je natme povoljno ili nepovoljno o naredbi govorio. Ako je govorio povoljno, onda se je skoro za tim vidjelo, da neima nikakva utpliva na svoje mezmice u Istri. Ako je govorio nepovoljno, ako se je dakle protiv naredbi izrekao, onda bi se ga moralo smatrati kao kršćitnika svih demonstracija. Muževi iz krugova, koji poznaju dobro namjesticu, su mišjenja, da je bio proti toj naredbi, i to prvi sa svojeta poznatoga neprijateljstva proti Slovencom i Hrvatim, i drugo napose u ovom slućaju, jer se je činio uvredjenim, što mu se nije dalo do znanja tu naredbu. Nek se pripodobi, gospodo moja, postupak državnih odvjetništva prema pisanju primorskih novina u prvih dvih tjednih tabelarstva, postupak c. kr. kotarskoga poglavarstva u Kopru, postupak kotarskoga poglavara Hoeheggera, koji je bio poslan sa vojskom u Piran, i to stalno ne prije, nego li je dobio uputa od c. kr. namjesticu — pak nek — stvori sud o prije rečenom mišjenju onom na dozor namjesticu o naredbi. Glas nije doista nov, ali je značajan, da od vremena posljednjih občinskih izbora obstoji srazumak izmedju progresističke stranke i izmedju namjesticu. Ona um se tadu sa svojim držanjem pomogla, da je postao namjesticu, a on njoj pomaže sad kod svako prilike.

Značajno je također izticanje nekili organu u ponašanju punom takta sigurnostnih oblasti: posve taktičan postupak sigurnostnih oblasti u Piranu, gdje se je dogodilo sve ono, što je prije spomenuto; posve taktičan postupak sigurnostnih oblasti u Kopru, gdje se je, koje se bi-

jaše zatvorilo, moralo izpustiti, i gdje se je ure i ure, nekoliko dana uzastopce demonstriralo prot slaveniskim svećenikom, profesorom i djakom; posve taktičan postupak sigurnostnih oblasti u Trstu daje 2. novembra, gdje se je cilu uru demonstriralo, i posve taktičan postupak sigurnostnih oblasti svaki put, kad „Moretti“ u Trstu demonstriraju!!

Iz svega rečenoga vidi se, da su se mnogi čimbenici raznih nazora ujediniili u jednom savezu, da se nadade Hrvatima i Slovincima Primorja nit toliko ravnopravnosti, da bi se jednostavne tabele postavile i u njihovim jeziku.

C. k. vlada je ustried mnogih posredovanja, usried uličnih demonstracija, usried tajnih pogovora — naglasajem rieč „tajno“ u doba očitosti — pustila s vida zakonitost i pravednost prema velikoj većini pučanstva Primorja i imerito „Latre, i dala se je voditi od požuda talijanskih pretjeranaca. Ona je nauo naredbu obustavila i tim nastupila uzmak (čujte!), koj mnogi smatraju — žalibože moram rieč rabiti — sramotnom, i koj su izgrednici i demonstrantni peruzno pozdravili. Ilustrovana jedna novina donijela je sliku, na kojoj gospoda ministri pred „Irredentom“ kleče i darove joj pružaju. (čujte!)

Neću da izpitujem koliko su pojedina gospoda ministri sudjelovali kod ove afaire, hoću da mimoidem neku izjavu jednog odvjetnika u odvjetničkoj komori u Trstu od 17. novembra ove godine obzirom na jednog gospodina ministra; hoću da mimoidem neke glasove o nekom prirećem pismu, koje da je primio jedan od gosp. ministara. Neću niti da izpitujem stanovitu ustano u pogodbe između austro-ugarske i Italije, polig koje da je osigurano narodnostno posjedovanje stanje Talijanom Trenta, Trsta i Istre, kao ni to, kako se ona može dovesti u sklad sa narodnom gospodina ministra pravde. Neću da iztražim niti intervenciju kraljevske talijanske vlade.

Jedno je stalno, a to jest, da takozvani progresivci, osokoljeni uspjehom u poslu tabla, postavljaju daljih neopravdanih i nepravednih zahtjeva.

Ti zahtjevi odnašaju se ponajprije na sastav listine porotnika u Rovinju, gdje bi i unapred htjeli, da porotnici nepoznaju jezika velike većine stanovništva, zatim na sveta poslanstva (misijoni) u slovenskom jeziku u Trstu, koji je misijoni posredovanjem namjestnika osuđen pak se je to slavilo viešu: „E poi si dirà che gli altri non serve“ (pak će nam se reči, da nekorišti vikati), ili drugom bilježkom: „L'le missioni stave in fumo“ (slavsenska sv. poslanstva su izpuhala).

I to, gospoda moja, pod ministarstvom njegove jasnosti kneza Windisch-Graetza, u kojem ministarstvu sjede gg. grofovi Felkenhaya, Schönborn i Welsersheimb i vitez Juvorski i Madecski, i koje ministarstvo podupiraju zastupnici katoličkoga naroda poljačkoga, a tako i klub konzervativaca.

Neću da se dalje bavim poslom sv. misijona, razsvjetlio je to već drug dr. Ferjančić. Ja ću se omedjašiti samo na nekoje tvrdnje.

Ja ću samo utvrditi, da je radi tog svjetlog poslanstva due 27. novembra u sjednici gradskog vijeća u Trstu. član istoga, Dr. Angeli žestoko napuo biskupa, i da je tam sveto poslanstvo bilo označeno kao izazivanje talijanske narodnosti (čujte! čujte!), da je pri tom gospodin vladin komisar mukom maćao, i da se je učinile Tršćanski pridružilo razlaganju predložiti br. Angeli, te obećao zauzeti se u tom poslu kod c. kr. namjestnika, da se je u istom i zauzeo i rekao neka se sv. poslanstvo napusti, jer se je bojati, da bi moglo nastati nemira (čujte! čujte!), i da je c. kr. namjestnik rekao, da mu se ta bojazan nećini netemeljita, neka se dakle sv poslanstvo neodbrćava, kad se je i c. kr. policija izjavila, da nebi mogla jančiti za mir i red (čujte! čujte!)

Zastupnik Luginja: crno na bijelu! Da crno na bijelu, što je imno biskup činiti na takovu izjavu? Da bi na utok ministarstvo, recimo, bilo dalo povoljnu rieštinu, bilo bi do napovedanih nemira stalno došlo, nebi jik se bilo zabranilo. Ali parlamentu i vladu nemare se o ovom pitanju brinuti toliko za biskupa, koj je pod ovom vladavinom već toliko trupio, kako je već prije spomenuo gosp. zastupnik dr. Ferjančić, koj pozna ličnost i stanje, nego se parlamentu i vladu moraju upitati, da li je ona izjava c. kr. namjestnika dostojna jedne države, u kojoj je velika većina stanovnika katolička (Saviniin pravo!), jedne velovlasti!

I parlamentu i vladu moraju se pitati, kako li stoji auktoritet državne vlasti, ako dostojanstvenik onako važne pokrajine

onako govori, kako je namjestnik govorio? Kako se to sklada, mora se nadaće pitati, sa ustanovom temeljnoga državnoga zakona o slobodnom vršenju vjere?

Da, svi mogu svoju vjeru slobodno vrišiti, samo ne katolici, najnumogbrojniji stanovnici Istre i naše monarhije.

Kolike bi buke bilo, da se je to dogodilo kojoj drugoj vjeroispovjedi (Živahnost!), ali kod katolika se toga nedogađaju.

Niti u poslu tabla, niti u poslu svetoga poslanstva u Trstu, neradi se o saćivanja narodnosti talijanske; ne, tu se radi o pritisakivanju hrvatske i slovenske narodnosti (Tako je!), a po jednoj novini iz Italije, radi se još o nećem drugom. A sada neka govori sam taj časopis, te ja molim njegovu preuzvišenost dozvolu, da smiljem prečitati dotične stavke.

Milanski „Osservatore“ od 29. oktobra piše ovako: — uzimam to iz drugog časopisa, „Rinnovento“ od 3. novembra 1894. — (čujte):

„Ponajprije treba naglasiti, da je židovsko-ireidentsko novinstvo pretjerivalo dogodaje.“

Dvojezične su tabele u Austriji nešto naravna i obična. Ima jik po Galiciji, po Českoj, u Trentinu. Zašto da se u Istri za one Slavene neuvedu uz talijanske takođerjev slavsenske. Samo je čudno, zašto je austrijska vlada tim toliko otrezala. Kako mogu takovi napisi škoditi talijanskoj narodnosti?

Da se to protumači, treba uzrok tražiti samo u irredentizmu, koj ima svoja ogjnjista duđ cielega Primorja.“

U jednom broju „Osservatore“ od mjeseca novembra — te navadjam takođerje po „Rinnoventu“ od 17. novembra — rećeno je opet:

„Utsinak demonstracija u Istri nadkrililo je samu stvar; austrijskoga vlada popustila je, premda neima obzibilna čovjeka, koj bi tvrdio, da dvojezične tabele mogu škoditi talijanskoj narodnosti. Ali tu neida o narodnost, jer kroz tolike vjekove austrijskog vladanja, talijanska narodnost nikad nije imala štete, nego ide o promjeni vlade. Qui capere vult, capiat.“ (Tko hoće da razumije, neka razumije!).

Gospoda moć! Meni se je osvrnuta još samo na dva prigovora.

Prigovorilo se je naime, da su se Hrvati i Sloveni Primorja, imenito Istre, ponašali mirno, te se je otduda zaključilo, da su zadovoljni sa jednojezičnim (t. j. samo talijanskim) napisima, te da neželje napisu u svojem jeziku. Prva je, gospodine, istinita. Sloveni i Hrvati ponašali su se doista mirno, ali zaključak od toga posve je kriv. Odmah od prvoga početka bilo je glasa iz raznih kotara, da se ima nešto učiniti proti onomu postupku jednog diela Talijana.

Ali je prevladalo mnijenje, da se nesmije zapoćeti nikakvo djelovanje (akcija), a to s jedne strane zato, da nebude ikogod mogao reći: Talijani pitaju jedino, Slaveni drugo, dakle neka ostane sve pri starom. Ali još jedan razlog vodilo je tomu, da se ništa ne poduzima. Oni su znali, da se od neke strane želi, da Sloveni i Hrvati reagiraju (Odobranje!), i da se tim želi postignuti opet ono, što sam prije rekao, naime, da sve ostane, kako je bilo, a poglavito namjeravalo se je postignuti to, da pozornost bude odvraćena od djela talijanskih nemirnjaka, a da se baci svom silom na Slovence i Hrvate.

I u novinah, koje su vladi prijazne, govorelo se je o tobožnjim nemirih u Rakitoviću, Humu, Karkaveih i Škedinju, i došlo je do jedne demonstracije u Trstu dne 12. novembra, ali kako se je tu sve drugaćeje postupalo! Sirokobi tobožnji načelnik u Rakitoviću — on je samo seoski župan — i njegov podžup, bili su na samu prijavu jednog advokata zatvoreni i cielel jedne u zatvoru držani; a dvojica demonstranta od 12. novembra u Trstu, koji su vikali „Živila Austrija, živila Sloveni“, možda su i sad u zatvoru!

Tako postupa vlada prema Talijanom i prema Hrvatima! Vidili ste takođerje iz poluslužbene novine, što u gospoda želja sa onom reakcijom Slovenaca.

Za poluslužbenu novinu u Trstu vried: tamošnja demonstracija od 12. novembra toliko, koliko sve one u Piranu, Kopru, Rovinju, Balah itd.; ona hvatli kao zućudjenja vriednom umjerenose pisan članak jedne talijanske novine, u kojoj se nalješće navlaže na hrvatske i slovenske zastupnike, i kaže, da je sporazumljenje među slovenskim i talijanskim strankom tim tegotnije, što se konzervativni element uobudi poglavito samo na jednoj, a to na talijanskoj strani.

To ste čili i danas iz ustiju zastupnika istarskih gradova.

Ni, što da se odgovori na to? Hoćes li se srditi? Mislim da ne; najbolje je

uzeti do znanja, uputiti se iz stoga kako mislo vladini krugovi, i ravnati se polag toga.

Konzervativni elementi! Gospoda moć! Pokrajinski kapetan istarski, o kojem sam prije pripovjedaio, zemaljski odbor istarski, odvjetnička komora u Trstu, razni načelnici, načelnik piranski, koj se nije htio brinuti za red u obćini — izjavio je to ustmeno i pismeno —, liepo su konservativci; s njimi bi bio sporazumak dakako moguć, ali samo pod jedna uvjet, da se Hrvati i Sloveni Primorja odreknu svoga jezika u uradli, u školah, dupaće i u crkvi, da se odreknu svoga obstanka; onki bi dakako bio moguć sporazumak sa konservativci a la dr. Rizzi.

Da još jedno se prigovara: Kako se može Hrvatom i Slovincem dati što se daje Talijanom, kad se Hrvate i Slovence u Istri ne pozna, nego od jedno desetak godina?

Pređaleko bi me vodilo govoriti o prebivanju Hrvata i Slovenaca u Istri — to ću drugi put učiniti, ali naglasajem, da su u Istri polag pape Gregura I. jur oko 1300 godina, i da su vladini organi, do danu u vrijeme pigibelji, Istru oznanivali kao slavensku zemlju još god. 1848, taj dozak donio je drug Bartoli. — Još ondai odnaćevalo se je Istru kao slavensku zemlju, i samo austrijskim vladam novije dobe pristojni zaslugi i čast, da su se potalijanili ciele gradovi, sela, paće okolicie, njihovim postupkom u svih granah uprave!

Gledajte okolicu Buja, Novevasi, Brtonigie i druge. Ja sam isti proputovao te dielove Istre; ima župnika, koji su pred 20, 30 godina u tih krajevih hrvatski i slovenski propovjedali, gdje se sada samo talijanski propovjeda.

Postupkom vlade u novija doba došlo je do toga, da je vlada tako slaba, te nemože da namjesti tabla sa dvojezičnim napisom, došlo je tako daleko, da se nesmije slovenski propovjedati, ni sveta poslanstva obrćivati, jer da je to izazivanje talijanske narodnosti. Da, dole se je došlo postupkom c. kr. vlade!

Pri takovih prilikah, pri takovom postupku c. kr. vlade, za tako sluh, ili takovu se prikazujućiu vladu, koja se neobazire na zakonitost i na pravednost pogledom na veliku većinu stanovništva u Primorju, imenito hrvatskoga i slovenskoga, nego se da voditi pollepami talijanskih izgrednika možda i željiami talijanske vlade, takovoj vladi ni ne možemo glasovati pouzdanja.

Na koncu budi mi dozvoljeno, da sa nekoliko rieči odgovorim g. zast. drn. Rizzi, premda se posredno odgovor nalazi već u mojem dosadanjem govoru. Već sam prije govorio o sporazumku, o kojem govoru poluslužbene novine u Trstu, jur spomenućim načinom suze roneći.

Kakov može to biti sporazumak pri onom, što je rekao gosp. zastupnik dr. Rizzi, koj nepozna Talijane i Slavene, nego samo Talijane i seljake? (Zastupnik dr. Rizzi: To oni jesu kod nas!) Da, ali onda biste mogli razlikovati građane i seljake, a ne Talijane i seljake, moj dragi gospodine družie (Usklik: Helati!). Sužnaji, hoćete možda reći!

Da, doisto reklo se jur od strane Talijana, da se Slavencem nesmije dati škole, jer bi nastalo pitanje, tko ću onda zemlju obradivati, ako se Slaveni štogod namu (Prvo dobro!).

O tom, kako vlada nagiba prema hrvatskim i slovenskim zastupnicim i u obće prema narodu, netrebam dalje govoriti ni priprepiti se.

Polag Rizzija, Talijani nenalaze ničlosti u vladi i jesu posve umjereni. Već sam prije pokazao kako su umjereni; mi vićemo, oni neviću. (Žirahnost!)

Ali još nešto moram da naglasim ovdie: Gospoda su ovdie u parlamentu došlo mućala, ali su zato potačice razpravljali sa gospodinom ministri. Ipak je liepše i pošćenije, da se stvari razpravljaju otvoreno u parlamentu (Tako je!), nego li tajno ugovarati. Usried pitanja tabla nastalo je u pokrajini razumljivo glasanje, kaže gosp. zastupnik. Već sam pokazao, da je ono gibanje većinom bilo umjetno izvedeno. Naredna je obustavljena, samo Piran mora, da ima dvojezičnu tablu. (Zast. Biankini: Zu vrijeme!). Za kuznu i u pivrenost!

Koj stranki čini vladu koncesije, pita g. zastupnik? Ako ćemo o strankah govoriti, tad mogu gospoda liberalnog središta biti zadovoljna. Ali i.e radi se o strankah, niti ovdie u parlamentu niti u Istri, radi se o narodih, za koje obstoje zakoni, a to zakone gospoda ministri moraju da provedu. (Saviniin pravo!)

Gospodin zastupnik govorio je i o tom, da slavenske stranke nerazumiju slavenskih osuda. To jednostavno nije istina,

one jih razumiju posve dobro, pak ćemo o obće govoriti o narećjih u Istri, to je razlika pri talijanskim mnogo veća, negoli pri slavenskih. Prispodobite narećje Vodnjana, Galizana, Rovinja i Krka sa drugimi narećji, pak ćete naći razlike kakove nije među slavenskim narećji, koja sa međjusobno razumiju. Ja sam govorio u svih dielovih Istre, ljudi su razumjeli mene, a ja njih; ali pri tom se nisam služio talijanskim jezikom, tim kulturnim jezikom Istre, kako je kazao gosp. zastupnik dr. Rizzi. Gospodin zastupnik rekao je i to, da Talijani uzdržavaju slavenske škole, jer plaćaju dvie trećine svoga poreza. Ja nisam izračunao brojeva, ali uzimam, da Talijani plaćaju dvie trećine, ondi plaćaju ostalo seljaci (Žirahnost), to jest Hrvati i Sloveni zadnju trećinu.

Onda izračunajmo, što se u Istri plaća za talijanske, a što za hrvatske škole. Ako izračunamo razrede školske i nećelje i red u kojem je koja, ondai neka mi gospodin zastupnik istarskih gradova vjeruje, da se za talijanske škole i nećelje u Istri troši više od dvie trećine, a niti jedna trećina za slavenske, tako, da se talijanske škole uzdržuju takođerje slavenskim novci. (Tako je!)

Gospodin zastupnik hoće, kao i novine njegove stranke, da ima jednu drugu Istru, naime takozvanu zemljopisnu, gdje bi iztoćni diel bio odćelepljen, a Trst združeno sa ostalimi kotari Istre, pak je izračunao, da bi onda Talijani bili u većini. To je istina. Ali, prvo, sada smo združeni, a drugo i po njegovom računu bilo bi u toj no.voj pokrajini 150.000 stanovnika slavenskoga jezika. a te bi se moralo takođerje uzeti u obzir.

Gospodin zastupnik misli i to, da bi pod nekimi uvjeti borba mogla prestati. Ali ja mu moram reći: Po uzorih, koje je on danas ovdie razvio, koje dan na dan čitamo po novinah njegove stranke, kao i po onih iz kraljevstva talijanskoga, nemože da bude sporazumka i borba mora se prošjediti. Jer po zakonih boćjih, prirodnih i čovjekanskih, dužan je svaki pojedinac i svaki narod, da čuva svoj obstanak, da se brani. (Odobranje!) A od c. kr. vlade zahtjevamo u toj borbi ništa drugo, nego zakonitost, pravednost, nepristranost, prema obim horećim se strankam; a to je i ujedina dužnost. (Živo odobranje i plješćanje. — Govorniku čestitaju.)

Interpelacija

zastupnika dra. M. Luginje i drugova o stanju stvarih u porećkoj biskupiji.

Jur smo oglašili taj upit u prijašnjih brojevih našega lista i obećali, da ćemo ga u cijelosti priobiti našim čitateljim, a to evo sada činimo.

Spomenuta interpelacija postavljena je dne 1. decembra 1894. na g. ministra za bogoštovje, a glasi ovako (po stenografskom zapisniku):

„Željimo, da budu to bolje poćučeni o sbljla nesnosnih prilikah u Istri i o namjerah c. k. vlade, podpisani vide se prišljeni postaviti na njegovu preuzvišenost gospodina ministra za bogoštovje i nastavu sljedieće upite:

1. Jeli istina, da u porećkoj puljskoj biskupiji mnoge župe, kao u br. Novaki, Kaštelci, sv. Nedilja-Labinci, sv. Ivan-Sterna, Fontane, Stinjani, Pomer, Lobarovica, Altura, Medulin, Preamuntura, Barbau, Plomin, nisu konaćno popunjene, nego jik upravljaju privremeni administratori, koji ipak u svakom pogledu čine svoju dužnost, i koji su došliine konkursne izpiti ili učili. Ili bi jik bez potezkeća učiniti moždi: a tim nastaju svećenikom veliki neććeni gubitci, a bismieljeni i seoskoma pukn nanasa se škoda, jer svećenik, čisto čudat, koj bi podbikom mogao djelovati, nemože imati vješalja, da se bavi budi kojom strankom gospodinstva, ako se ima bnoiti, da će biti premješten, pošto bude učinio poboljšica i tr. kova?

2. Jeli istina, da se tako dogodja radi toga, što u one župe, kad bi bile razpisane, mogle bi podićieje samo takovim svećenikom, koji li jesu nu narodnosti Hrvati, ili ipak moraju znati taj jezik podpuno, i za to, što oni upravljaju, koje biskup kadgod naziva „kanonenski Luginje-Spinčić“, neću, da sudjeluju kod potalijanćivanja Istre?

3. Jeli istina, da se čuk mimoiluzieći u Istri rećenje svećenike, postavljaju svećenici iz kraljevstva talijanskoga, kadgod i na znaćemita mjesta, n. pr. u biskupskom konviktu u Kopru i u župi Vižnadske, u kojoj dobrim dielom stanuju hrvatski narod?

4. Jeli istina, da se bolje župe i ka-

nonička mjesta popunjavu u kratko vrijeme za izpražnjenja, netom se nadje „dobro misleći“ to jest talijanske stranke svećenik, kao n. pr. u Savinčenti i u Motovnu?

5. Jeli istina, da, dočim je svećenikom živućim u sredini hrvatskoga naroda, za branjeno naručivati skupno za više župljana hrvatski pučki list „Naša Sloga“, što izlazi u Trsttu, i dieliti ga, to s druge strane i u samoj biskupskoj pisarni u Poreču leže po stolovih te se čitaju nekim zadovoljstvom i takove talijanske novine, koje neprestano sve u blato bacaju, što je hrvatskomu narodu Istre drago i sveto?

6. Jeli istina, da se biskupska kurija Porečko-puljska služi talijanskim jezikom također ondje, gdje bi po pravu i po dužnosti morala rabiti jezik hrvatski, i da nijedan kanonik u Poreču ne zna hrvatski? 7. Jeli istina, da baš ljudi, stojeći nad biskupskim ordinarijatom u Poreču i oko njega, ljudi koji su bili i proći ostankom hrvatskoga bogoslužja u Istri, koje je ipak po nuždnosti jedina suda, što ga je početkom ovoga vieka izrekla sveta kongregacija „vjerorazplodnice“, mnogo tomu doprinesla, da je barem jedan diel hrvatskoga naroda ostao u rimsko-katoličkoj crkvi?

8. Jeli istina, da se tog okolnosti ima pripisati, što je nedavno jedan mladi svećenik talijanske narodnosti, hrvatski govorećim pobožnim, u crkvi Marčanskoj mogao izjaviti, da ako su drugi „griješili“ (to jest više rabili hrvatski jezik, nego li se njemu ljudi), on neće da „griješni“, i da je istomu prku u istom smislu govorio o „griehu“ dužan, i to da ne bude baš nikakve sumnje, govorio talijanski?

Ako je to sve, ili barem dielomice istinito, pitamo preuzvišenoga gospodina ministra za bogoštovje, koj je ujedno sin po izbor katoličkoga naroda, i građanin države sa pretežno katoličkim stanovništvom:

„Mogu li se takovi odnošaji još dalje tipiti?”

Beč, 1. decembra 1894.
dr. Laginja, Spiničić, Perić, dr. Šil, dr. Pacák, dr. Slavik, Tuček, Seichert, dr. Sammek, Krumholz, Sehmal, Hajek, Elm, Rašín, Dapar, Schwarz, dr. Lang, dr. Kramar, Čestmir Lang, dr. Bläzek, dr. Dylk, Biankini

Interpelacija

zastupnika *dr. Laginje i drugova* stavljena na njegov preuzvišenost gosp. ministra pravosudja u sjednici carevinskoga vieća dne 10. t. mj.

Pri godom jedne demonstracije od dne 12. novembra t. g. pred zgradom tršćanskoga magistrata bijaše zatvoreno i sudbenoj oblasti izručeno pet Slovenaca i jedan Talijan.

Opazamo već odmah ovdje, da je pri lično ustanovljeno, da su se Sloveni onom zgodom ograničili na uzlike: „Živila Austrija! Živilo Sloveni! Živio Nabergoj!“ dočim su Talijani vikali „ablasso i Sciavi“ (dajte se Slaveni). Tada uhvaćeni bijahu svi pušćeni na slobodu, osim *Frana Kravosa* i *Janu Jajčića*, te se drži ova dvojica još uvijek u zatvoru, premda je iztraga svršena i obuznica proti njim, kao i proti ostalim sukrievcem podnesena i akoprem glasi obuznica proti *Kravosu* i *Jajčiću* jedino radi čina, koj se kazni najviše jednini mjesecem zatvora, dočim su obuzneci Slovenac *Pozega* i Talijan *Pacor* radi čina, koj se kazni zatvorom do 6 mjeseci, pa ipak su oni na slobodi.

Obzirom na to, da u §. 174. r. 4. kaznenoga postupnika predviđeni, i od sudbene oblasti za produljenje zatvora glade *Frana Kravosa* i *Janu Jajčića* upotričljeni razlog ne može biti valjan, jer se istoga nije uporavilo i na ostale sukrievce, koji bi imali biti usljed obuzbe strožije kažnjeni, kao što je jur spomenuto;

obzirom na to, da su *Kravos* i *Jajčić* oteci obitelji, te da je produljenjem zatvora njihova zasluzba silno oštećena

obzirom na to, da se i također izključeno optetovnije onog čina, ako se rećina u istinu očekivati izazivajuće s druge strane: obzirom napokon na to, da je na slobodi nabzeći se talijanski demonstrant *Čor* proti obuzneci plazio pritužbu, dočim su se zatvoreni toga odrekli, te se zavlaci su glavnoa razpravom bez njihove krivnje, stavljaju podpisani na njegov preuzvišenost gosp. ministra pravosudja upit:

1. Jesu li poznate njegov preuzvišenosti netom opisane činjenice? I ako jesu: 2. Hoće li njegov preuzvišenost shodna odrediti, da se postupa sa *Franom Kravosom* i *Janom Jajčićem*, koji se nalaze u sudbenom zatvoru u Trsttu, kao i sa ostalima

limi sukrievci, i da se ih bezodvlačno pušćiti na slobodu?

U Beču, dne 10. decembra 1894.
Dr. Laginja, Kurz, Alfred Coronhi, König, Biankini, dr. Rašín, Dapar, Schwarz, dr. Dylk, dr. Vašaty, Perić, dr. Kramar, dr. Kaunic, dr. Slavik, dr. Brzorád, dr. Pacák.

Interpelacija

zastupnika *dr. Laginje, Spiničića* i drugova, stavljena na njegov preuzvišenost gosp. ministra pravosudja u sjednici carevinskoga vieća dne 11. t. mj.

rođipisani smatraju nužnim postaviti na nj. preuzvišenost gosp. ministra pravosudja sljedeći upit:

„Jeli se kod sastavljanja godišnjih porotničkih lista kod sudbenih dvorova u Trsttu i u Rovinju uzelo potrebiti obzir na znanje hrvatskoga ili slovenskoga jezika kod onih osoba, koje imaju inače i ostala svojstva za tu službu, da se tako u članku 19. državnog temeljnog zakona od dne 21. decembra 1867. D. Z. L. br. 142. izruženo načelo o ravnopravnosti, te u postojećem kaznenom postupniku provedena načela o neposrednosti i ustmenosti postavila obzirom na hrvatsku (slovensku) narodnost u Istri, već jednom u kriepost dovedu?”

U Beču, dne 11. decembra 1894.
Dr. Laginja, Spiničić, Biankini, Dapar, dr. Fejancić, dr. Vašaty, dr. Gregorič, Rašín, Spindler, Tekly, dr. Dvořák, dr. Kurz, dr. Brzorád, dr. Lang, dr. Pacák, Formánek, Elm.

Interpelacija

zastupnika *dr. Laginje, Spiničića* i drugova postavljena na njegovu preuzvišenost gospodina ministra pravosudja u sjednici carevinskoga vieća dne 11. t. mj.

Podpisanim je čast staviti na njegov preuzvišenost gosp. ministra pravosudja upit:

„Jeli voljna njegova preuzvišenost pospješiti konac započelog iztraživanja, koje ide za tim, da se podieli vrlo obsežno okružje kotarskog suda u Kopru, te da se ustroji novi kotarski sud u obćiđi Dolina?”

U Beču, dne 11. decembra 1894.
Dr. Laginja, Spiničić, dr. Vašaty, dr. Lang, dr. Brzorád, Biankini, dr. Gregorič, Spindler, Rašín, Tekly, Elm, dr. Kurz, Dapar, Formánek, dr. Fejancić, dr. Dvořák, dr. Pacák, dr. Kaizl.

Interpelacija

zastupnika *dr. Laginje, Spiničića* i drugova, stavljena u sjednici carevinskoga vieća dne 11. t. mj. na njihov preuzvišenost gosp. ministra unutarnjih posala i ministra za zemaljsku obranu.

C. k. kotarsko poglavarstvo u Lošinju dalo je prošlog oktobra pravitu objavu od dne 25. oktobra 1894. tičnuću se dužnosti prijave za one, koji spadaju pod zemaljski ustanak, priliepi ti raznih mjestih mjestne obćine Cresna.

Kao što je razvidno iz izvornog priloga, sastavljena bijaše ta objava u njemčekom i talijanskom jeziku, dakle upravo u onih jezicih, koje ladanjsko pučanstvo negovori, te se je u zemlji obćajni hrvatski jezik također u ovom slučaju posve mimoišlo i to ne samo tuđ, nego i u kotužih Pulji i Poreču, što nam pruža dulnji dokaz, kako bija hrvatski narod za njegovu vjernu službu što ju čini državu, sustavno nagrađivan.

Ovomu, nikad dostatno saznanjućemu zapostavljanju jezika dotičnog pučanstva, bijaše posljedica, da su se stanovito dana (9. novembra) svi mužkarci, rođeni g. 1852. do 1856. predstavili obćinskomu uredu u Cresu, ali se je, ka i je narav i, stotine od njih sa kratkom upjatzkom odpravilo, da se ih nje pozvalo, jer nebi, što dužni priglasiti se.

Stotine mužkaraca, izloženih jaikoj kriti, moralo je na taj način prevaliti bez potreban, nućan i više ura dug put od njihovih sela u grad i natrag, te uz to iz vlastitoga s tim spojene troškove namiriti.

Očekuje, da će se se već jednom tomu nesretnomu postupanju doskočiti, stavljajući podpisani ovaj netom opisani slučaj njihov preuzvišenostim do znanja, te pitaju:

„Jesu li njihov preuzvišenosti voljne dati najstrože naloge, da budu sve na vojničnice i na zemaljski ustanak spudjuće okružnice, tiskanice, objave i navedne, u koliko se imade iste u Istri proglasiti, ta-

kođer u hrvatskom jeziku sastavljena, dotično objelodanjena?”

U Beču, dne 11. decembra 1894.
Dr. Laginja, Spiničić, Dapar, Biankini, dr. Fejancić, dr. Vašaty, dr. Gregorič, Formánek, Rašín, dr. Kaizl, Tekly, dr. Dvořák, dr. Kurz, dr. Lang, Elm, dr. Brzorád, dr. Pacák, Spindler.

Pogled po svietu.

U Trsttu, dne 19. decembra 1894.

Austro-Ugarska. Obširno izvješće o djelovanju carevinskoga vieća u obće, a napose o radu naših neumornih zastupnika, naći će naši čitatelji na drugom mjestu. Carevinsko vieće zatvoriti će se sutra radi božićnih blagdana i već se neće sastati tamo do mjeseca febrara ili marča buduće godine. Modjutim zasjedati će zemaljski sabori, od kojih su nekoji sazvani za zadnje dane ovoga, a drugi za prve dane buduće mjeseca. O tomu donasmo viest na drugom mjestu. Ovo zasjedanje zemaljskih sabora biti će u toliko zanimivo, što je ono posljednje zasjedanje zemaljskih sabora ove pole države. Negdje na proljeće vratiće se se obćeniti izbori za zemaljske sabore.

U Madjarskoj izazvali su vjerozakonski zakoni i neumjerenost ponašanje sina pokojnoga Košuta ministarsku krizu. Zakoni ti su doduše potvrđjeni, ali se govori obćenito, da će sadašnje ministarstvo morati poslije božićnih blagdana odstupiti.

U hrvatskom saboru razpravlja se o zemaljskom proračunu za god. 1895. Ono malo članova opozicije imade vrlo težak položaj napram ogromnoj većini vladinovima, ali oni vrše zastupničku dužnost muževno, uztrajno i požrtvovno.

Srbija. Razklinani odnošaji u mladom kraljevini nemogu se nikako ustuliti. Ministarske promjene jesu često na dnevnom redu; lošo financiualno stanje i društvena razvrćenost podkopavaju ugled mladoj državi. Sada se vodi razprava proti urotniku Čebincu i njegovim drugovima, koji da su kanili srušiti kralja Aleksandra, te namjestiti kneza Karadjordjevića.

Rusija. Nakon dana tuđe i žalosti za plemnitim carem Aleksandrom III. sabrao se ruski narod, te očekuje sa pouzdanjom od cara Nikole boljn budućnost. Car Nikola radi naime na tom, kako da ukine stare i nevaljane zakone, te da pribavi svomu narodu više slobode i većna upliva na sav javni život u Rusiji.

Italija. Još do nedavna držalo se obćenito, da je sadašnji ministar-predsjednik Crispi jedini muž, koji bi mogao spasiti Italiju iz težkih financiualnih neprilika, ali je u zadnje doba počela tamniti i njegova zvijezda. Sramotna pronevjerena u talijanskih bankah bacila su naime grdnu sienn i na njegov do sada svietli obraz, te je, reć bi, i on primao noveca iz rećenih bankah. Radi toga nastaše u parlamentu skandalozni prizori, te da se izbjegne još većoj sramoti, odročilo je ministarstvo parlament.

Kina-Japan. U dalekom istoku biesni još uvijek krvavi rat, koji bi mogao biti za Kinu od neodgodnih posljedica. Kinezku vojsku bijaše naime isto suda u svih bitkah na moru i na kopnu bameotna potučena, te ide slavo-dobitna japanska vojska na glavni kiniecki grad Peking.

Božićno drvo.

Na gradicem na zelenim Vitog drveću božićnoga, Trepte ludi, sijaj darl. S divnog sijaja zlačnoga, Oko drveća izkićena, Sklopiva ruke, vinuvc oći, K nebu tihu molbu slata

Višnjeg moli — da podieli
Zlato zdravlje dobroj nani,
Da joj dugi život dade
Od nevolje i zla brani.
Suznih zena obra mati
Djecu redom zagrlila
Zagrila, izjubila
Svakom darak podarila.
Kome daje sliku šaruu
Kome sitan orah zlati ...
S milom djecom — s nadom milom
Radije se dobra mati ...

Vani pusto ... Snieg praminja
Tamnom gorom zvier zavija.
Crmom noći srotan se
Kroz tu pustoš sam probija.
Pa u času svete noći,
Gđjeno svatko dare prima,
Na kojena klonuv nieu
S trušne glave kapu snima
Pa sledjane sklopiv ruke,
K milom Boga pogled svrne
Moleći ga smjerno, žarko
Milu majku da mu vrne ...
I da znakce njene moći;
Silno žezlo, grimiz zlati
I kraljevsku krunu sjajnu —
Boga moli — njoj da vrati ...

Sve je pusto ... Snieg praminja
Tamnom gorom zvier zavija ...
Crmom noći srotan se
Kroz tu pustoš svedj probija.

Emin.

Franina i Jurina

Fr. Si žul morda i ti, da sa u Labincih jako u modi porečke barete?
Jur. Govore, da neko labinske šarenjake jako pijezaju te barete, pak da se nekemu od njih jedna prsti nlovila.
Fr. Tako je istina, da su nekoga u Poreču pulleioi lovili.
Jur. E, da ni šarenja, bi bil šal jećnik jist.
Fr. Ča biš reka, koliko hlapne ima motovski poteštat?
Jur. A Bog ti ga zna kolika je njegova mošnja.
Fr. Vero zaaju njegovi župani, premda ni nisu mošnja vidili.
Jur. Da nebi morda ti župani bili poteščaj ... ?
Fr. Bi mogal bit ki ter ki, ma vero nisu svi.
Jur. Di si bil ove dni?
Fr. Bil sam vu Rovinju.
Jur. Za Boga ču si tamo hotil iskat?
Fr. Inal sam neke posle na tribunale; al nikad nisam bil mućan kako ovi dan.
Jur. Zasto?
Fr. Hodil sam po gradu dvi ure, ter sam vavek gledal, da ču kade nad vrati viliht tabelu sa napisom „I. R. tribunaletu circulare“, ili „C. K. okružno sudistvo“, al ju nisam mogal nigder najt.
Jur. Ter ti znaš talijanski, nisi mogal pitat.
Fr. Ter sam, ma oni zajik kalabrečki ili rovinječki, ju nerazumim niš; ać kada bih koga pital ili „C. K. sudista“, bi mi odgovarali: „Pa, per Dejo“, i što ja znam.
Jur. Pak ča će to rać niš?
Fr. Ja mislim valjda šic.
Jur. Ča si onć ućinil?
Fr. Sam usrećen nekoga kineta iz Kanfanuršine, i on mi je pokazal kame da greim. I kad sam svoje posle obavil, pisal sam list prijatelju, ma nisam mogal poštu najt, pak sam moral optet mućaćiti, dolce sam ja našnl.
Fr. Jeli istina, Jurino, da onaj „mudri“ struši?
Jur. A ča strušl?
Fr. Da će ču.
Jur. Ter mi nebimo plakali za njim.
Fr. Dragi ti, on strušl od straha, da nezagubi tul u Medulinu.
Jur. Bit će bit to!

Različite vesti.

Za družbu sv. Cirila i Metoda u Istri. Voleo, gosp. Andrija Mikša, župnik u Lanišću pripisao nam je 31 for. i 5 v. za našu plemenitu družbu. Imena darovatelja pročitati ćemo u budućem broju, a već sada im kličemo; Bog plati i živi!

Tajnik družbe g. dr. A. Stangor primio je od 28. oktobra do uključivo 11. decembra t. g. slijedeće primos:

Fran Murdella, ostar u Klani daraju preko plovana Šćitara 50 v. — Gjurio Vučković, Trst, šalje 5 for. darova u ob. gg. Ivanu Abramcu, Ivanu Heibarzu, Tučeku i Gjuri Vučkoviću. — Urodinje „Banova“, Petrija šalje 8 for. 60 v. — Isto urodinje šalje daljnjih i v. 40 v. „za osnivanje nar. hrvatskih škola.“ — Milan Katarinčić u Bakar šalje 142 for. skupljenih ovako: po 1 for. gg. Milko Katarinčić, A. Loehmer, I. Bauor, Mirko Pachor, Eug. Loebel, N. Darwin, Antun Antič, I. N. Dittich St. Battagliarini, dr. Trunk, Ivan M. Bonetich, M. Pavlotič, Fran Bakarčić, Hivo Franjo, Matu Materljan i to svi u imo darovanja za godinu 1894.; darovaše: kanonik N. Švabljč 25 for., F. M. Korič 2 for., A. L. Antič pristupio družbi kao član utemeljitelji uplatom cijele utemeljitelje svote od 100 fr. (Živio!), ukupno 142 fr. (Dalje sledi.)

Pouzdanica. Usljed neopravdanih i pogrdnih navala na našeg biskupa presvetoćeg gosp. dr. I. N. Glavinu od strane tržičanskih židovsko liberalnih prvaka i njihovih glasilu, podastrio je svećenstvo grana Trsta svomu nadpstru pouzdanicu, kojim mu izriče neograničeno povjerenje, sinovsku ljubav i odanost, te duboko ogorčenje zbog pograna postupanja njegovih i crkvenih neprijatelja. Tomu izrazu čuvstva i odanosti priključujemo se i mi iskreno, odsudjujući najodlučnije sav javni rad naših protivnika, naperen proti presvj. gosp. biskupu i proti našim svetinjama.

Zemaljski sabori. Službeni list bečke radno pisan, kojim se sazivlju već tečajem ovoga i početkom budućega mjeseca zemaljski sabori. Tako su sazvani za dan 27. t. mj. sabori: Časke, dotnje Austrije, Muravske, Šlezije, Štajerske i Goričko-Uradimke.

Sabori: Galicije i Kranjske sazvani su za 28. t. mj. Sabori: Solnograda, Koruške, Bukovine i Tirola sazvani su za 3. januara 1895. Sabori: Istre, Trsta i Daljnjoj sazvani su za 10. januara 1895. Sabor V. Cariburga za dan 14. januara 1895.

Umirovljeni c. k. namjestnici svjetinik. bivši upravitelj c. kr. poglavarstva u Poreču i bivši vladin komisar na zemaljskom saboru u Poreču, g. Aleksander vičez Elushegg — obćinski tajnik — u Poreču i Tirolu tajlanski listovi doneli su neukrećenu vijest, da je postao obćinski tajnik u Poreču umirovljeni c. k. namjestnik svjetinik itd. itd. g. vičez Aleks. Elushegg. K. taj vijesti dodaje poznati ovdanjski jastar „Il Mattino“ da čestita „paušeno vrlo simpatičnom prijatelju“ (al postoje simpatičnima amice). Mi smo u istom u nepriklisu nezajug komu da čestitamo, poručuju obćini ili g. svjetiniku i vitez Elusheggu. Izstavljajući za danas čestitke preporučamo topla našemu puku na Porečini, da se daleko drži novoga tajnika.

Novi biskup u Šibeniku. Dalmatinske novine izvjavlju, da bijaše ovih dana imenovani biskupom u Šibeniku presvj. gosp. dr. Zanoni, upat u Troziru, velenac i pođozan svećenik, te vrlo čestit rođoljub.

Lanjski izletnici iz Rieke u Dubrovnik sječači će se ugodno presvj. gosp. Zanoni, kako im je na povratku iz Dubrovnika u jednom Troziru prijazno tumačio one r. i. i. i. i. i. bogate stvari. trogirске crkve i kako ih je, u obće najljubezije susretao. Čestitamo Šibeniku na toli odličnom muž! Zapljena. Jutranje izdanje „Edinosti“ od subote dne 15. t. jn. bijaše potpunjeno radi političke vijesti „Dvojaka mjeri“.

Današnji broj lista sastoji iz dvih brojeva t. j. br. 51 i 52 te ovim zaključujemo ovogodišnji tečaj. List imade naime 8 stranica — kana dva broja — jer neće izći u božićnem čednu obćini broj upravi radi božićnih blagdani. Budući broj lista izći će u prvom čednu buduće godine t. j. četvrtak dne 3. januara 1896.

Interpelacija i govore naših zastupnika na državnom saboru, u koliko ih nisamo mogli pročitati do sada, doneli ćemo u budućih brojevih. Tako nam prestaje jošte govor g. dra. Laginje, zatim izprave gg. Laginje i Spinčića na govore ministara i talijanskih zastupnika Istre, te interpelacija g. dra. Laginje o smrti jednoga vojnika u Istri, za kojega se veli,

da bijaše zlostavljan od njegovih predpostavjenih.

Čin srčnosti i plemenitosti piranskih kanonika. Ovdanjsje židovsko glasilo donasa u broju od dne 19. t. nj. dopis iz Pirana, u kojemu pripovjedaju, kako su talijanski kanonici u Piranu izvoli oslobiti čin *srčnosti i plemenitosti* tim, što nisu htjeli potpisati neku pouzdanicu svemu skupu. Židovski listić diže spomenutu predastu gospodu iz Pirana u daveto nebo rudi toga junačkoga čina, a mi bilježeć to ne možemo na ino, nego da čestitamo talijanskim kanonikom grada Pirana, što su to e to našli složni u kolu tržičanskih zaživbernjaca i židova. To su zaista svećenici po čestu našim franšuzom!

Oprost od čestitaja. Bratovštini hrv. ljudi u Istri doposlase za oprost od čestitaja: dr. Mato Trinajstić i dr. Dinko Trinajstić, Pazin po 2 fr.; Rajmund Jolančić, Berač 2 for.; Miroslav i Eugonija Grosman, u Kastvu 2 fr.; Fran Polić, Trst 1 fr.

Obćinski izbori u Pazinu. Od tamo pišu nam 18. t. mj. Drugi dan izbora, srieda 12. t. vj. se je malo razlikovalo od prvoga. Na trgu pred obćinskom zgradom bilo je sastajanje gospode i fakinaza. Ova se je zabavljala izvrgavajuć smiehu kvetova i svećeniku, pače bila je počela bacati i jaja na mn. d. g. Gabrielčića. Nego on se nije dao ustrašiti, već počeo ravno k gosp. ravnateljcu c. k. poglavarstvu i zbijevao, da bude bivaćem slobodno stojati pred biralištom, čekati na red ili na uspjeh i ne biti izmehjehivan ili nspadnut od proste svetice. To je pomoglo, jer amo onda vidili na trgu i kemesara i žandare.

Bilo to, bilo da talijanski glasovi nisu mogli nikada promoci hrvatskih, slijedećih dana je bio mir na trgu. Tim su i gospoda izgubila ugodnu zabavu.

Kad se je po obćini razio glas, da naša stranka premaže protivnu sa 200—300 glasova, počelo je padati zanimanje za izbore. Za to, i jer se je mnogim svjetovalo naka ne dodju na izbore, da se bez potrebe ne izvrgnu gospodskoj osveti, imali smo slijedećih dana manja glasova od prvih dvih.

U sriedu bilo je naših 207 a protivnih 65, u četvrtak bio je odmor, jer je bio sejam u pazinskom Polju, u petak bilo je naših 169, a protivnih 80, u subotu naših 124, a njihovih 107, u ponedjeljak naših 95, a njihovih 52.

Kako vidite, u petak i u subotu jesu protivnici malo poskočili od obćinoga njihova broja. To moraju zahvaliti patentaca, skovanim pod bivšim kotarskim poglavarom vit. Schwarzom. Ljudi, koji nemaju ni „arta ni parta“, dali se oporozovat kao kakvi trgovci ili zanatliji, pa dobili glas. Takovih imade oko 80. Odbije tih 80 od onih 187, što su jih dobili u petak i u subotu, utvrditi četa, da bez njih bi protivnici bili dobili i u ono dva dana koliko i drugo dana, t. j. po 50—60 na dan. To je doista žalostna činjenica po naše Talijane, da uz svu roditav, kojim razpolažu, uz sav census i uz svu kulturu, kojim se bane, ne mogu od 400—500 glasova svom mukoz ekucati, nego 50—60 njih. Uriditi će, ako nisu nipti, da kmet no mari za njihovu kulturu, koju bi mu htjeli sa „oštiami“, sa „sakramentima“ i sa mjericama vina silicom naricuti. Nek si ju drže, nek nam daju naše i mi ćemo sami skrbiti za svoju kulturu, bolju i zdraviju od njihove nadriklutura.

Od 2905 izbornika trećega tiela prikazalo jih se u svih pet dana izbora 1280. Od tih je glasovalo za hrvatsku stranku 831, za talijanku 359, a odbio jih je bilo najmanje 90, od kojih barom 70 naših. Od ovih bila je spora većina dobro uočena u listine, ali postije rješitkom krivo popravljena.

Ako sbrinjemo glasove, koje amo zadohiti, one koji su bili odbijeni i glasove onih, koji su dobili u Pazinu da glasuju ali nisu ni pošli u dvoranu, for njima se odmah rekao, da ne će biti ob. kriva upis. pripušteni, možemo kazati, da će 75. stranka je došlo barom 1000 naših na izbore. To je zaista veoma utješljiva činjenica i mi možemo biti ponosni sa takovimi biraci. Bog jih živi i Bog blagoslovi njihova polja!

Danas je počeo izbor u drugom tielu. U ovom znaju Talijani dobro, da jim je nemoguće dobiti. Ta tu je bio ovjet kvetova i Ipak su se i u ovom tielu postavili. Danas je od 850 birača glasovalo 189 naših, a 20 protivnih a 30—40 bilo jih je odbito kako i u III. tielu. U sriedu je sriedo izbor i u tom tielu i to srijamo našom pobijedom; glasovalo je naših 388, a protivnih 60. Živili svi naši biraci!

Prekozutra, četvrtak, bira prvo tielo. Tu će biti čestoka borba, jer će glasovati svi činovnici, osim političkih. Mi ipak ne

zdvajamo, već se ufamo u Boga i u našu hrvatsku svetost, da ćemo i tu pobijediti!

Konstituiranje muško podružnice društva sv. Cirila i Metoda za Istru u Kastvu obaviti će se ondje dec 30. t. m. na 4 ratu po petino u zgradi „Narodnoga Doma“.

Obćinski izbori u Svetvinčeni. Pšuć u dvih zadnjih brojevih o predstojećih izborih za obćinu Svetvinčeni, na Puljičini, proporučili smo našim obćinarom, da budu oprozni i da se nadažu provariti od hrvatsjaka i talijanasa, koji će pred izbori obilaziti njihove pragove i kušati, da ih ovako i onako zaštope. Svega, što smo znali, nisamo mogli ni emjoli kazati. Javiše nam naime prijatelji na vrimoe, da se radi o tomu, kako bi složno obje stranke nekoje nove osobe u obćinsko zastupstvo birale i kako bi se dalo i našim ljudom prigodu, da se upute u obćinsku upravu. Kakimo svojoj privatnom putem, a koliko je pomogao, naš svjet i da li smo valjano svjetovali, pokazat će nam budućnost. Toliko samo znademo danas, da se i u onoj obćini osvjetujuće puk hrvatskoga jezika i da moraju sada s njim računati Talijani ili potalijanđanici. Modjutim izbori se obavije prošloga čedna. O tomu izvješćuju talijanski novine po svoju t. j. izkrivljuju činjenice, varaju seba i svoje čitatelje.

Te novine se hvale, da su Talijani predobili složno sa našimi seljaci. To bi imalo značiti, da s naša strana nije bilo borbe. Istina je, ali borba odlučna, bila bitamo za sada nekorištena — možda luda.

Protivnici naš zapustili su nam puk i u onoj obćini bez škole i nauke tako, da bi naši ljudi, kad bi htjeli svrgnuti sadašnjega načelnika i njegovu upravu, zabilježili, morali nadalje rabiti talijanski jezik u uredu i birati načelnikom čovjeka iz gradida, a medjutim moralo bi se čitavo zastupstvo horiti sa stotinu nepriklila, da popravi grihe donadnjih uprava.

S tih razloga oto naša je stranka pustila neka se naši ljudi sporazamo, kako vido, da je za sada još najbolje i najkoristoljnije.

Mi smo u ostalom zadovoljni već tim, što je u ovo zastupstvo izabrano nekoliko razložnih muževa, koji imaju bistar um i dobru volju, i koji nikada neće zatajiti svoju hrvatsku majku i njezin jezik, i koji će nastojati, da obćinska uprava bude bolja, nego li bijaše sadašnja, i koristnija izvanjskomu puku, nego li do sada.

Ljutu se varaju Talijani ako misle, da se je obćina Svetvinčenska njihova, a da su se već sada prevarili u račun, vidit će brzo.

Mi se ne trebamo nagliti, kako oni, jer naši ptičići s o k o l i č i rastu svaki dan, a gdje nije baš krvavo potrebna politička borba, tu ju mi niti tražimo niti izazivljamo.

Iz carevinskoga vleća. Cielo vrieme ovogodišnjega zasjedanja razvijaju naši zastupnici u Beču veliku djelatnost. Što jače prema svrsi, to više. Do prošloga tjedna činili su to skoro izključivo u intepelacijah, prošloga tjedna u govorih. Prošli petak i subotu, 14. i 15. decembra 1894., može se nazvati *istarski dan*, borba za pravo istarskih Hrvata i Slovenaca u carevinskom vjeću proti svim njihovim protivnikom. Prvi od dvojice naših zastupnika je stupio u boj zastupnik prof. Spinčić. Mislio je se, da će razprava o dogodišnjih u Istri zanimati zastupnike drugih naroda koliko toliko, al da će ovoliko, koliko je, nije se moglo nadati. Zast. Spinčić govorio je u uvodu hrvatski, pak njemački, preko ure i pol. Klupe u središnim vjećnicu, gdje ima svoje inješto gosp. zastupnik, bile su posve zaposjednute sa zastupnici svih stranaka. Tko je jednom došao, nije se već odaljio. Kao da su bili svi pribijeni na svojih mjestih. Tečajem cijeloga govora trajala je upravo izvanredna tišina. U možniju zastupnika Hrvata, Slovenaca, Čeha svih stranaka, Poljaka, Njemaca svih stranaka, članova kluba Coronini, kao i ovaj sam, slušali su pozorno govornika nepomično sjedeći pred njim; gospoda ministri grof *Schönbörni* i *Miniz* *Buquchem*, pratili pažljivo svaku izreku, svaku riječ tako rekud, i bilježili i kad. Gospodin ministar pl. *Pleher* slušao je većinom stojue; ministar-predsjednik knez *Windisch-Grätz*, i ministri grof *Falkenhayn*, vit. *Javorcki*, vit. *Madovszki*, većinom sa svojih mjesta. Sadržajja toga govora nedemo pročitivati. Donasmo ga u celoti po stenografičkom zapisniku. Opažamo samo, da je na sve učinio veliki utisak, da se je govorniku cesto među govori odobravalo, kao i kličeno, a na svrsi oduševljeno pjeskalo i čestitalo. Čestitali su mu Hrvati i Slovenci svih stranaka, *Madovszki* i česki *velikaši*, pojedini Poljaci, Njemci *antisemitiz* i *konservativaca*, Talijani Istre i Trsta, sa na čelu grofom *Franom Coroninjem*, šutili su. I Niemci

liberalci šutili su javno; privatno reklo jih je: *mi nisamo imali ni pojma ob odn. naših u Istri; kad je tako, mora se toga mnogo promisliti!* Govornik je sa mnogo saznanajta, djelomice sarkazmom, polemizirao na svrsi svoga govora sa drom *Rizzi-om*, koji je nješto prije njega govorio, i pobio ga tako, da već nije za cijelu razpravu nit pisnuo. Sav govor bio je stvaran, unjeran u obliku, jak u stvari, pročet čuvstvom čistoga domoljublja, pravdoljbnja i zakonitosti. Posljednje riječi izrekao je, obraćen prema gospodinu dru. *Rizzi-u*, čuvstvom čovjeka, koj je dužan, koj hoče, i hoče odlučno, zajedno sa svojim narodom vojevati za prava svega naroda, nezaltjevujući od vlade ništa drugo nego pravednost, zakonitost i nepristranost.

Drugi je stupio u borbu zast. dr. *Laginja* još istoga dana. Nije ni mislio govoriti. Bio je izazvan od dr. *Rizzi-a*. Čulo se je dužim progovoriti. Već je osmura tekla, što je vleće zasjedalo, a ipak je govornik okupio okolo sebe množinu zastupnika svih stranaka, kao i gospodu ministre, koji svi su ga pozorno slušali i divili se upravo njegovoj živoci, njegovomu hladnomu, razboritomu, stvarnomu, i s toga to jače porazujućemu razlaganju i obrabanju umjetno sastavljajni i pročitanih riječi gospodina zastupnika istarskih gradova i trgova. I on je žeo polvalse sa svih strana. Sve se divi koji hladnosti, kojom razpravlja stvari dr. *Laginja*, toll čuvstvom, kojim jih razpravlja prof. *Spinčić*. Da su odneli pobjedu, to se je priznavalo obćenito već prvi dan, dočim se je drugi dan to još jače potvrdilo.

Drugi dan govorio je, *hoče li čitao*, zastupnik dr. *Barbott*, osvrću se gdje i gdje umetnički ceduljama polenice *sa drom* *Laginjom* i proglašjuju klevetami sve, što je *Spinčić* iznesao. Šlubo se ga je slušalo, a oni, koji su ga slušali, osim ono par njegovih privržjenika, njerljivi su se kako slabu stvar zagovurav. Već prije njega, početkom sjednice, govorila su četiri ministra jedan za drugim, što se još možda nikad dogodilo nije; dvojica njih, ministar unutarnjih posala i ministar pravosudja, osvrnili su se u svojih govorih na istarske i tržičanske odnose. Obzivom na ono, što su govorili naši zastupnici kao i dr. *Rizzi*, kao i na ono, što je već prvi dan govorio o istoj stvari dr. *Ferjančič*.

Vidjelo se je, da prigovarati neimaju što. Dr. *Laginja* nisu prigovorili nit riječi, pro*Spinčić* htjeli su dogoditi prigovoriti. Utisak dijela govora ministra unutarnjih posala tičuće se sa istarskih stvari bio je slab i kod koalirana, dočim je *Spinčić* bio pristijen nekoliko put uzklči za prstnuta. Ministar pravosudja pokazao se je u glavnom dosta pravdoljubivim. Pošto se već nije moglo doći do riječi, su koli *Spinčić* toli *Laginja*, na svrsi razprave, učinili nekoliko stvarnih izpravaka obzivom na izjave ministra unutarnjih posala, i odgovorili sa par riječi dr. *Barbott-u* kako je zasluzio. Zaključio je razprava u istarskih stvarih vit. *Burgstaller* jednim tobožnjim *izpravkom*, u istinu praznom frazom. Utisak obćenit i poslie drugoga dana bio je taj, da su naši zastupnici, *Spinčić* i dr. *Laginja*, iznšli iz borbe slavnodobiti. Ima pače zastupnika, starih parlamentaraca, koji su rekli, da je *najznamenitija točka* u cijeloj razpravi o provizornom proračunu, razprava o *istarskih i tržičanskih stvarih*, sa pobjedom zastupnika *Spinčića* i *Laginje*. Bilo u korist naroda, koga toli ljube! I Niemac liberalac dr. *Menger*, kao glavni govornik za privremeni proračun, bio je pristijen, pošto je hvatu uzduo talijanskoj kulturi, pohvaliti *junačko* i *čestite Hrvate i Slovence na Adriji*, kojim treba takodjer dati njihova prava. Mi ćemo tiskati po stenografičkom protokolu svu tu razpravu, u koliko se tiče Istre i Trsta.

Za danas još spominjemo, da je dr. *Laginja* sa drugovi upravio dne 14. t. m. upit na ministra predsjednika, postavljaju na ukupnu vladu, obzivom na sigurnost zastupnika hrvatskih i slovenskih koli u saboru i? reču toli u saboru u Trstu. Spom. samo još, da je prvi dan razprave o istarskih i tržičanskih stvarih govorio zast. dr. *Ferjančič*. Nego njegovu odnomo razlaganje kao da bijaše potisnuto natrag sa njegovom polemikom proti onim slovenskim zastupnikom, koji su još u koncilij. Bila je rezka; odgovarao mu je i na to ministar unutarnjih posala, drugi dan razprave i pak jako rezko zast. kan. *Klun*.

Istarski Talijani prošli poronim listinom Ugrijanim glavnu naših zemeljaka talijanskog jezika zadala je naredba ministra pravosudja o sastavljanju poronitskih listinah u Primoru novog ognja. U zadnjem broju spomenuti smo, da je ministar pravosudja upozorio predsjednjaka

prizivnoga suda u Trstu na §. 9. zakona od 23. rujna 1873. o sastavljanju listina za porotničke sudove u Primorju. Po tom §. nebi smjeli biti izpušćene iz listine porotnike one osobe, koje imadu propisana svojstva, a nepoznaju oba zemaljska jezika, t. j. da može vršiti službu porotnika koji Talijan, koji neznaju hrvatski ili slovenski, toli Hrvat ili Slovenac, koji neznaju talijanski, a prednost, da imadu oni, koji govore oba zemaljska jezika. Do sada bijahu redovito izpušćene iz porotničkih listina sve one osobe, koje nisu poznavale talijanski jezik, i tako se je dogadjalo, da su koli u Gorici, i toli u Trstu i u Rovinju sačinjavali porotničke sudove skoro izključivo sami Talijani. U riedkih slučajih našlo se je po kojeg porotnika našega jezika. Tako smo vidjeli kod znamenitih sudova obtaženika Hrvatski ili Slovenac, a porotnike skoro sve same Talijane. Naš uređnik prijatelje, koji je sjedio više puta na obtaženičkoj klupi pred ovdanjsom porotom, nije imao nikada nijednoga porotnika hrvatskoga ili slovenskoga jezika. Njemu Hrvatu sudili su porotnici Talijani uvijek, i to usljed obtaženice podnesenih od Talijana. Isto tako bijashe sa našim novinarskim drugovi u Rovinju i u Gorici. Sada bi se imalo i toj nepravdi doskočiti, al se tomu Talijani izstru zubi i nokti protive. Dok bijahu muževi našega jezika, nepoznavajući talijanski jezik, od porotničkih sudova posve izključeni, bijashe njim pravo, ali sada, kad bi se imalo zadovoljiti zakonu i pravu, to njim neide u glavu, te daju novu galam, kao da njih nije dostojna ova protivojezični tabelam.

U talijanskim novinah čitamo naime, da se je zemaljski odbor za Istru utekao prosvjedom na ministra pravosudje proti spomenutoj naredbi, a za tim se odborom povlače i pojedina obćinska zastupstva, kao: obćinska zastupstva u Vodjanju, Bertonići i Poreču, a za ovimi slijedi će bez dvojbe i sva ostala talijanska obćinska zastupstva i tako nam predstoje možda nove demonstracije proti vladinim naredbama u Istri. Kad će već jednom zavladati u našoj tužnoj pokrajini mirni i zdravi odnosi?

Plodovi talijanske kulture. Javili smo u posljednjem broju, da je medu nekojimi, koji su dosli u Pazin na sastanak u Camusevoj dvorani došlo do tučnje i da je neki zadobio i težku ozledu. To se je sbijlo i dogodilo medu nekojimi kmeti iz Gologorice, sielo obitelji Defranceschi. Namamjeni zverlom i pijacom pošli su nekoji, da prisustvuju sastanku. Na povratku posvadiše se medu sobom, te jedan trgne nož i razpara drugomu trbuh. Dva dana zatim ovaj umre.

U Knjezgi su nekoji zlikovci zapalili *Paulu Urvatinu* 500 centa (pet stoga ili kopa) sena, i to za to, što uvijek glasuje sa hrvatskom strankom i što je predložen za obćinskoga zastupnika.

Tko zna, hoće li zastupnik *Bartoli* u Beču izpuknuti ob ovom kakovom interpelaciji, da dokazhe, kako hrvatska stranka u Istri demoralizira puk i zavajda ga na zločine!

Iz Kanfana ra pišu nam 16. t. mj. U ponedjeljak 10. t. m. sabrali su se naši obć. zastupnici, da se razgovore o „*proračunu*“ za buduću godinu. Reč bi, da ova jednina ne bijashe toliko mnogovojna, po volji najmanje pak mislim „*Miheli*“ i gospodinu iz Vizanode. Dobro su se držali taj put zastupnici *Miheli* i *Marić*. Evala im! Proračun se primio i stavio naost 30%. Miho je hotio imati 40 po sto, no nije mu valjelo, i pravo je da uije. Glavni predmet ove sjednice bijashe „*utara igra*“ te jest gospodina načelnik *Basillisio* se je odrkazao načelniku četiti. Tri puta ga je molio jedan vjerni na drug neka ostane na svo tri puta dob je odzvonio: ne! Mnogomu to će čini samo „*finta*“ jer su od davnin jur naučeni na silidna odreknuća. Koj li je uzrok, da se je *Basillisio* odrkazao mi toga neznamo. Uvidio je vjeda i sau, da ga njegov drugovi, prije njemu u svem poručuju, zapućuju, i zato je rekao i sam, da bi „*još ostao*“, ali da nima nikog! I to je istina. Jur da su svi *Miceli* i *Buridi*, lahko bi bilo otiat, sijaći, žeti i mlati, jer oni su uvijek silidno klicali „*šfor šfor*“ i „*šfor šfor*“, ali svi nisu takovi. Nekoji su namu otvorili svoje oči, dakako kasno, ali no prekasno. U ostalom očekivati možemo, da će se ponoviti kod izbora novoga načelnika „*stara igra*“, to da će se bradce opot složiti u tom, da treba ostati kod stare „*užance*“, i birati opat starog načelnika. Tada ćemo viditi, hoće li ostati čvrsto uz onu odčudnu „*netu*“, koju je pred oćim zastupstvom javno i javno izrekao. Nadalje je „*renunciati*“ i naš silni prijatelj, tajnik *Filipich* Ah braju, da to uije nikad ovamo

put nauosao, kolika sreća za nas! Gdje je dunne ona sloga i ljubav, koja je prije njegovog dolaska orđo vladala! Sratnam vam put g. tajnika, a još srutajji ostanak nam, gdje se nastaito. Bog vas pratio, al dalko vam kuda.

Tozko je moralo biti nođaj, pri sre našim šarenjakom, kad su vidili, kako ih ostavljaju na siedilu gospodari, nomared za njihova uždaha ni suzo.

Ućinili bi najpametnije još nekogji srednji protivnici, kad bi se povelu za svojimi gospodari, to ostavili za uvijek bast i službu, koja nije za njih.

Iz Zrinja pišu nam 19. t. m. Kako se je u svoje doba javilo čitateljem dične „*Naše Sloge*“, da namjeravamo i ovdje ustrojiti „*Podružnicu*“ toli zaslužne družbe sv. Cirila i Metoda za Istru, drago nam je sada, g. uređnice, obznaniti vam, da nam je nedavno dojavljena odluka ces. kr. namjestništva, kojom se dozvoljuje konstituiranje naše podružnice. Usljed toga dogovorno s našimi prvaci, odlučili smo obdržavati osnovatelju skupšćini na Stipanju dana 26 decembra 1894. na 3 sata poslije podne, i to u selu *Križanići*, pol sata oddaljeno toli od Zrinja koji od željezničke postaje sv. Petar u šumi, sa slijedišim dnevnim redom: 1. Prigodni otvorni govor. 2. Izbor odbora. 3. Možebitni predlozi i upisivanje novih članova. Tom prigodom nadamo se, da će se i naši Zrinjci odlikovati kao i dosele, i to sad tim više, kad se radi osobito za sveti stvar. Pozivljemo ih dakle kao rođenu braću, da se odazovu vapaju zapušćene naše djece, čameče u tmini neznanstva, da pruže njima milostinju, da se riese duševnog i tjelesnog robstva. Pohlite dakle svikolici, koji ste željni nešto dobra učiniti za buduć naš rod, koji će vam radi toga ostati u dalekoj budućnosti zahvalan, na uređeni dan u selo *Križanići*, da se upišete u plemenitu podružnicu kao članovi iste. Sveta je dužnost naša, da pravu, Bogom i zakonom juđekim nam osjegurana upotrebljujemo, a da radi našeg nemara sramotno ne izgubimo ono što smo od naših pradjedova baštinitili pod pogodbom, da nepromjenjeno ostavimo našim nasljednikom. A to je uz ostalo prije svega, naš mili i ljubljivi materinji hrvatski jezik.

Iz Medulina nam pišu. Ovdje se je razbijro, g. uređnice, glas, da je otvoren natječaj za ovu našu izpražnjenu župu. Neznamo zašto je natječaj otvoren prije za *Ližanj*, nego li za ovu župu, no nam se čini, da to neće biti bez svojega uzroka i no, skora budućnost će nam i to bjeldano dokazati, dakle uztrpimo se za par mjeseci.

Ovdje se obćenito drža, da po zaslugi i po pravici bi bilo pravedno i pristojno, da zasjede stolice ove izpražnjene župe njezin domaći sin, učeni i vrijedni svećenik vel. g. *Luka Kirac*, koji buduć još svježa i veoma radna i zaslužna sila, mogao bi učiniti mnogo dobra za duševni boljak ovoga pućanstva. Ali netko drugi se hvatila, da njega ide ta župa, da u par godina amo, što služi u ovoj biskupiji, do njega neima ni vrijednijega ni sposobnijega, pak da strasi pres. stolnu biskupu ako ga ne učini plovanom upravu u Medulinu.

Mi vam g. uređnice ne jamćimo za to govorkanje; ali na neke vrsti prijetele nekoje gospode mi smo jur navukli, te ne izključujemo mogućnost, da bi i ovdje moglo biti stogod istinita. U ostalom nije naša stvar ispitivati tko od svećenika je vrijedniji, i tko sposobniji; ali ipak bog nam je dao razum, da sudimo tko jest, a tko nije. No, nova godinica, ako Bog dade, da ju dočekamo, razvezati će nam i ta uzno. Dakle, strpljen spašeni *Glas puka*.

Krjepleko talijanaška držovitost. Dosađajni naš uspjeh izbora za obćinska zastupstva u Pazinu pomješao je pazinskim talijanima i krajolom, te njihovim životsko-liberalnim novinarskim saveznicima i zaštitnikom u Trstu, Poreču i Beču, nojmove i muzak.

Oslanjajuć se na „*sjajnu*“ pobedu tud poslednjih izbora za upravno vjeće u Pazinu, nadali su se, da će istim sredstvom uspjeli i kod obćinskih izbora koji se ovih dana vrše. Nada ili prevarila, jer se punk listom digno proti njima i jer neusta u njih nijedan izvanjski birać, koji misli svojim glavom, koji je slobodan i samostalan, koji nije dakle kod gospode zaduzen, ili inače uz njih prikovan.

Iz zadnjeg izvješća, pribrođenog u posljednjem broju našeg lista o izboru u Pazinu, razvidno je, kako stupaju naši biraci smjelo i veselo pred izbornu komisiju, dočim su neusudjivju jač. predani niti oči polgnuti u vis, već mudri i zasramljeni oduju svoje glasove za gospodske kandidace znajući, da su na prisiljeni i da

time izde, u sebe i svoj rod protivniku, koji bi nas sve skupa utopio u žlici vode, kad bi samo mogao.

Pazinski talijanaži i krajolci uvidiše napokon, da njim je izvanjski puk posve okrenuo ledja i da su prošla ona „*Krasna*“ vremena, kad su Pazinci: „*su kompare simo, kompare tamo*“ za nos vukli sirotu kmetu. Današ neima više slobodnoga kmetu na Pazinskih, koji mari za gospodske pogovora, za njihova obećanja, za gostbe ili još manje za njihove grožnje. Pa kako do to nerazrdi do nedavna svemoguća pazinsku gospodu? Kako da ne pobiesno od jada, videći, kako odbija onaj biedni „*ščavo*“ s prezirem njihove sladke rieči, prazna obećanja il lude grožnje? I u toj blesnoci jadni, posegnushe za sredstvom, kojim se drugud nesluže pošteni ljudi, dadeshe se na klevetu i ocernjivanje, nebi li bar tim zavarali one, kojim su nepoznati današnji odnosi na Pazinskih.

Već prvog dana izbora za III. tjelo izgubishe naši narodni protivnici u Pazinu javnu. Kako i nebi! Kmet neće više da sluša, izborna komisija nepozna gospode, već samo zakon; broj prodamae je premulen u da bi se s njimi proboditi moglo. *Prijatelji* je danas nemoćan! Komu sveći da se uteku? Laži i kleveti!!

U najvećoj stisci i nevolji eno ih, gdje snuju, sastavljaju i odašilju u Trst i Beč brzojavke, kojimi crne i klevetaju izbornu komisiju i naše čestito svećenstvo. Najprije utekoše se apostolskomu nunciju u Beču, zastupniku sv. Stolice kod bečkog dvora, zatim c. k. namjestniku u Trstu i napokon ministru unutarnjih posala u Beču.

Evo tih glasovitih brzojavykhal u hrvatskom prevodu.

1. *Apostolskomu nunciju u Beču.*
Prigodnom obćinskih izbora u Pazinu agitiraju skoro svi svećenici skandaloznim načinom za uspjeh hrvatskih kandidata — uzprkos protivnim naredbama Vatikana. Prodiću skoro obćenito sa propovedaonice, da moraju biraci glasovati kako je spomenuto. Župnik Gojtan iz Knžeurge i kapelan Komr iz Pična navestishe u crkvi, da se ima po nalogu sv. Oćca glasovati za Hrvate. Biesni su nadalje agitatori dekan pićanski Benseada, župnik iz Građišca Gabrielić, župe upravitelj (!) iz Lindara Vitezić, župnik iz Berma Grašić, župnik iz Gologorice Zvaček, župnik iz Trviža Bukovec, župeupravitelj iz Grosola Filipić i župnik iz Kerbuna Vanik. Umoljava se, da se poduzme žurno odlučne mjere proti skandaloznom postupanju svećenstva na štetu vjere i na pogibjel javne sjegurnosti.

Podpisani: „*Elettori di Pisino*“.
2. *Gosp. namjestniku. Trst.*
Dogodishe se predvidjene izbore prevare. Komisija dopustila je danas tek. br. 635, 580, 631, 633, 710, 715, 730, da glasuju jedan za drugoga više puta; broj 654 glasovao premda mrtav. Molimo brz pomoć.
Cittadini di Pisino“.

3. *Pravcu ministar unutarnjih posala Beč.*
Kako se je predviđalo počinja izborna komisija za obćinske izbore u Pazinu uslijla i svakojanje prevare. Brzojavili smo opetovno namjestništva, no uzalud, komisija biva smjelija. Gradjanji žrtvovani su drovitosti hrvatskih popova, koji straše seljake saviesti. Vlada nesmije trpiti zloporabu koje se nebi smjelo trpiti u prosvještjenoj državi. Molimo pomoć brzu i uspišnu.
Cittadini Pisino“.

Iz ovih brzojavaya razvidno je, da bijahu sastavljali istih u abnormalnom — nezdravom duševnom stanju. Iz svakog redka, iz svake rieči kipi jad, žuč, otrov.

Pazinskim liberalcem, koji neimaju do poruga do sv. Stolice, do crkve i njezinih nauka, htjelo se je pomoći — proti „*skandaloznomu*“ postupanju svećenstva — od sv. Oćca, komu se grohotom smiju, kad traži, da se ga rieši iz zatvora u Vatikani. U ćemu sastoji to tobožnje „*skandalozno*“ postupanje našeg svećenstva? U nićem drugom, ako se iztrebe sve talijanaška krjeplekske klevete, van u tom, da su naši čestiti svećenici i kao državljani i kao „*je*“ učinili svoju svetu dužnost tim, da su p. Anđeli puk, kako mu valja birati, da se drži daleko lažliberalaca i da bude svoj na svomu.

Dvojimo, da je hotio il mogao pomoći klevetnikom ni g. namjestnik. On imade kod izborne komisije svoga činovnika, koji mu je stalno javio, da izborna komisija vrši samo zakon i da izbori prolaze u redu. A što je mogao ministar na crnu klevetu? Ništa drugo van obratiti se na s oga namjestnika, koji mu nije mogao drugo javiti, van ono što je doznao il doznati mogao od političkoga odslanika kod izbora.

All, pitamo konačno mi, komu su mogli zadovoljiti — kad bi se bilo moglo zadovoljiti — gg. nuncij, namjestnik i

ministar. Zar „*pazinskim biraçom*“? Ili, pazinskim gradjanom? Ta i Hrvati su pazinski biraci, i Hrvati su pazinski gradjanin! Znašto nisu ti slavni biraci i još slavnjiji gradjanin pazinski sa podpisu na svietlo? Zar su se sramili izati imeni na vjiteljo? Nisu li se možda komu vrzli po glavji §§ kuzneog zakonika? Znaudu ho mnogi, da je škaljivo igrali se tuđim postenjem, pak je najkomodnije baciti kamen i sakrit ruku.

Još jednu, pak smo za danas gotovi. Kazali smo često, kako je častno za naše rodoljubno i požrtvovno svećenstvo kad ga crne i klevetne naši lažliberalni susjedi i njihova glasila. Pa kad je tomu tako, bolno nas se je dojmilo što nemuzimo medu okletvanim i ocernjenim našim svećenstvom u obćini Pazin imena svih naših svećenika, koji bi bili morali po porodu i po jeziku vjerno i složno stati jedan uz drugoga kano u svetoj vojci. Za sada neće nam se su imeni na dan, ali toliko moramo pripomenuti, da je vriedan pastir dužan dati i život svoj za svoje ovćice.

Iz Vabriga (obćina Poreč) pišu nam dne 10. t. mj. Osobitim veseljem javljamo vam, g. uređnice, kako smo mi Vabriganci svećeno prustavili u našoj crkvi dne 8 t. m. blagdan Blažene Djevice Marije. Sve što je moglo, sakupilo se je u knći božjoj, da se pomoli Majki božjoj i da se nanizava skludna pjevanja u našem sladkom jeziku. Nadošlo je i tudnjacna iz bližnjih i dalnjih sela, a svi su žalili s nam, što neimamo stalna svećenika, koji bi nas učio i vodio po putu istine i prava. Naših domaćih dvanaest pjevaća odpevaljo je skludno i pobožno pisme sv. mise, te nebi nitko rekao, da su to sami kmetovi, od kojih nekoji ni čitati neznaju.

Od g. 1848. ostasmo bez stalna pastira, premda smo često lievo i desno molili, da se zadovolji vrudoj želji svega ovoga puka. Od rećene godine pa sve do god 1891. spavali smo trdi snu i neznačajne sirote, kojeg smo roda ni pokolenja. Jedva god. 1891. počeli smo se buditi i uvijdati, da smo djean naše slovinske mljkje, da je naš materinski jezik hrvatski jezik i da imademo braće i prijatelji, koji s nami čite i koji se za nas bratski zauzimlju. Izbori od g. 1891. otvorili su nam ponešto trudne oći. Porečki i tarski talijanaži i šarenjaci otvorishe nam nehotice oći, jer nas htjedose zapeljati na stranupćice i krivo pute, a mi na vrijeme na to upozorevni, počeli smo promišljati i uvijdati, da nisimo živina, nego božji stvorovi, jednaki u dužnosti i u pravu sa svakim drugim državljanom. Od sada unapried, ako Bog dade i sreća junačka, naše oći više se neće zatvoriti, te ćemo ostati odani i vjerni našoj sv. vjeri, miloma našemu narodu i našem vladaru.

Kad bi nam se crkveni poglavari smiovali, te nam dali svećenika, a školske oblasti učitelja, nitko zadovoljniji od nas. Radi toga molimo višu crkvenu oblast, da zadovolji našoj želji i potrebi, te će imati od nas vječnu hvalu a od Boga plaću.

Ujedno molimo slavno predsjedništvo naše plemenite družbe sv. Cirila i Metoda, da ne zaboravi ni na nas, koji smo bez nauke i znanja, i koji smo pripravni žrtvovati, kolikogod budemo mogli sauno, da dobijemo toli željenu školu, bez koje ne bismo mogli doći ni do duševnog ni do tjelesnog blagostanja.

Hrvatska obćanica u Medulinu obćazavati će dne 13. januar 1895. svoju redovitu glavnu skupšćinu; početak na 1 sat poslie podne. Moh se sve domaće i vanjske članova, da istoj mnogobrojno prisustvuju. Na koncu skupšćine pozabavit će se gospoda skupšćinari i prijateljskom razgovoru. Dnevni rad je slijedić: 1. pozdrav predsjednika; 2. izvješće tajnika; 3. izvješće blagajnika; 4. obradun za g. 1894; 6. proračun za g. 1895; 6. in predlozi. Kod iste skupšćine povesti će se govor o ustrojstvu podružnice družbe sv. Cirila i Metoda za Istru.

Odobor „*Hrvatske obćanice*“ u Medulinu.

Sitan novac. Obćinstvo su upozorjue, da se srebri ni izi novac po 20 nć. i bakreni po 4 nć. prima u privatnom prometu samo do 31. o. mj. Kod državaih će se blagajna ovaj novac primiti samo još do konce prosinca 1895. Poslie toga roka neće se taj novac primiti niti u nominalnoj vrijednosti, niti u naknadu vrijednosti stvari.

Sa otoka Krka pišu nam polovicom prošinca. Naš presvjetli biskup obćasao je ćielu biskupiju izm Dobrinju, Dubošćicu i Omilje, i svugdje bio s užitom primljen od ćielog pućanstva. Vidjelo se, koji to njega veseli, kako to na njega ugodno djevdje, a nije ni ćmo, jer je pastir stara, gdje neima niti jednog inovjernika, ali ćujemo, da je na njega osobiti utiak uči-

nila naša glagoljica, te da se je presviti izrazio, da mu je žao, da nije za njeko- lko godina mlađji, jer da bi ju odmah počeo učiti. Evo mladji, a osobito mlad- bogoslovce lijeva primjera. Dok ste naš- učite pomljivo našu glagoljicu, jer dok bude glagoljaša biti će i glagoljice, sasvim da ima toliko i toliko protivnika. Biti će to na unutrašnje i onom uzgojitelju naših svećenika u Gorici, koji da se je jednom izrazio tobož radi velike griznje savjesti, da on nebi bio siguran za valjanost mise kad bi glagoljaš. Takva što nebi se smjelo čuti od svećenika.

Kola ovud novost, koja će zanimati Vaše učiteljstvo. Zemaljsko školsko vieće valjda je uvidjelo, da ipak g. Gambini, kad onako u saboru govori o sjajnih učiteljskih plaćah, nepozna kako ti kukavci žive. Ono da je uvidjelo, da bi se inače moralo tomu zapustitiku u najvećoj pomoći, te zapitalo naše ško. školsko vieće, nek ovo u to ime stavi svoj predlog. Tu ba- rem ne treba mnogo mozgati — reći će svaklo — pomoći treba ili najjednjijeg (valja vam znati, da međ učitelji ima razlike, ali razlike kviepostih, ne po sposobnostih, ne po radu, nego slučajno, gdje je tko namješten ili namještanije, ali jok braco, nije tako. Naše kot. šk. vieće tu se pokazalo oostromou. Ono ti predlo- žilo, da se jedno ili dva mjestia u Lošnju podignu na mjestia prvog reda, da se njeko- na otoku podigne na drugi stupanj i tim da je pomozeno. Ali gospodo moja, gdje je tu pravica, gdje je tu, što se osobito danas traži, čovječanstvo? Timi se pre- dlozi još više zapostavlja ovaj toll nepra- vedni i kukavci razred podučitelja. Pod- učitelj ima iste nauke, kao i njegov nad- učitelj, ima iste izpite, može biti i sposo- bniji, a tjeiničice još ina pol sata više škole ako drži I. razred, a za to ima po- lovicu plaće koliko njegov nadučitelj. Žar- nisu mogli gospoda na kot. vieću nato razmišljati o toj stvari? Ali da, tko bi si išao triiniti razbijati glavu! Držimo, da je pravica zahtijevala, a red bi bio, da se kaže: pomoći ćete učiteljstvu, ako se iz- jedinaće podučiteljska mjestia su učiteljskim. Ta i zakon propisuje, da jedva 1/2 učiteljskih sila kod jedne škole mogu biti podu- čitelji. Koliko je razlike uzimamo u Baški, Vrbaiku, Punttu, Omišlju, gdje je ravnanji učitelj II. reda sa 500 for. plaće, sa do- plati ravnateljstva, sa dvostrukom stana- rinom, a drugi učitelj (ovdje barem nisu trojica) u svih tih mjestih ima naslov „podučitelja“ ili dotično „podučiteljice“ sa 350 ili 300 for. plaće? Teško mora biti pri srcu dotičnim podučiteljem videći takvu nepravdu, takovo zapostavljanje.

Isto bi bilo kao da bi n. p. u jednom gradu bila dva odvjelnika, pa jedan po njihovim tarifam, recimo imao za tužbu 2 for. pristojbe, a drugi imao je za istu tužbu samo 1 for. pristojbe; svaklo reko bi, to je nepravdno, to je smješno, to je sredovječno. Da, nepravdno i smješno bi to bilo, ali i predlog našeg kot. šk. vieća nepravdan je te će i škol. vieće kad ga promi- šljurno reći, ali slabu smo se sa- vjetniku utekli!

Prilog. Današnjemu broju dodali smo kno prilog avsi list za oglasivanje pod naslovom „Centralni oglasnik“ što je po- čeo izlaziti u Zagrebu, i na što upozora- jemo naše čitatelje.

Javna zahvala.

Proc. gosp. Antun Paž dao je u ime ulaznine 2 for.

Nadalje po 1 for. uplatiše: Gregorić udova Tonka-Belčeva, u Kastvu; Spiničić Ivku, iz Kastavacine; Jurković Jakov, iz Opatije; Alesioev Ivan, slikar u Opatiji; Karlevaris Ferdo, trgovac u Kastvu; i Jur- riničić Franjo, u Kastvu kbr. 47.; g. Ivan Bačić, pom. kapetan u Želich.

Po I krunu. Meua Andrija, umir- pilota u Kastvu; Lovenc ul. Antonija, u Kastvu; Diraka Andrija keopca u Kastvu; Vlah Vjekoslav, listonoša u Trstu; Rud- don Anzelim u Kastvu; Brozović ud. Vinka, u Kastvu; Spiničić Jerolim, u Spiničić; N. N. u Kastvu; Blagar Ivan, na Vepriču u Istri; Antun, učitelj u Vepriču.

Prisustvovav veselici prepunije ula- zaini i to:

Kundić Anastazija, iz Francići 3 for. 50 novč. Jurčić Petar, obć. kancelist u Kas. — 2 for. 50 novč.

Po I for. Sileny Vaclav, kapelan u Kastvu i Vrabcu Ivan. kapelan u Kastvu.

Po I krunu. Bakarčić Josip, trgovac iz Spiničić; Collavini Viktor u Kastvu; Jelušić Ljudevit, trgovac u Kastvu; Jelu- šić Mirko, obć. likvidator u Kastvu; Mu- nič Fr. ml., mesar u Kastvu; Peršić N., posjednik u Skrbidihi; Petrák Josip, kap.

na Zvonedi; Pošić Konstantin, tiskar na Voloskom i Sepić Franjo, trgovac u Ru- kavcu.

Gđaica Zahija Savica iz Rukavca, za I smotku, prigodom veselice, dražbom pro- danu, 22 nve Gosp. Jelušić Ljudevit u Kastvu za prvi ples, na korist družbe- na dražbu postavjen (doprinesoš g. Murvotti Josip, Petrák Josip, Sileny Vaclav, Vrabcu Ivan i Jelušić Ljudevit) 6 for. 10 n. Za tombolu pokloniša razlikih premoštá- žanice, i to: Gospođe Bakarčić Amalija, Grosman Eugenija, Jelušić Ernesta, Jelušić ud. Ludovika, Dukić Paskvala, Jurinac Tonka-Belčeva, Dukić Tonka-Franjkina, Jelušić Nadala, Rubeša Marija-Rajmundova Bačić eraza, Rubeša Marija (Mica), Ru- beš: Amalija i Babić Amalija; i gospo- djice Grosman Emma, Kormüller Ida, Munić Amalija, Munić Klementina, Jelušić Lju- dimila, Jelušić Marija, Drnjević Hinka, Munić Albina, Rubeša Petra i Šćitar Vikto- rija, gosp. Ljudevit Jelušić u Kastvu. — Gosp. Bačić Josip, učitelj u Sovinjaku naknadno pripisalo 1 for.

Hvalod od srca u ime plemenite dru- zbe na svih darovih, zahvaljujuemo tako- djer vrijednom predstavljau i predstavljai- ciam, pjevačiam, govornici i deklama- terki, koji su naše nile gostove onako lipo nazabavili, i blagodarimo svima i svakomu, koji je isto pripomogao i dopri- nesao, da je ova naša prva zabava u ko- rist družbe ovako sjajno i dišno izpala. *Ženska podružnica družbe se. Cirila i Metoda za Istru.*

U Kastvu, dne 3. decembra 1894. Tajnica: Karančevića: Blagajnica: Er. Jelušić. Eug. Grosman. I. Kormüller.

Listnica uredništva.

Čitatelju, komu nepria družba svetoga Cirila i Metoda, sporučamo ovim, da sa nos njego prostrećno nepria; pialni mi ob oron ili onom, njega lje oplenili nebiamo više, jer je njegovo srce surovo — prazno!

Gosp. N. N. Dobrinj. Po našem sudu bolje je, da popravite, jer dok vam riešo utok, pasti će još mnogo kisa u naše more. Nećudite se tomu, što vam pukli prepis ne potvrđiše; ta znate valjda. Prijatelju ki pozdrav!

Prijatelju „Hajduku“. Valjani su i onakvi podpi; neka se šalje u preporučenom pisnu predjelniku ministarstva u Beč. Zdravo i čestit božić!

Brzujavi „Naše Sloge“.

Beč, 20. decembra: Posljednjih dana interpellirli Vaši zastupnici Spiničić i Leginja radi nagle smrti boljihava vojnika iz Završja; radi za- prieka, koje se stavlja gradnji škole u Nerakvcu, radi škole u Lovranu i Opatiji, radi jezika politi- čkih i financijskih oblasti, radi izbora u Podgradu; postavili su predlog za razpačavanje soli. Danas se zatvara carevinsko vieće.

K. š. v. 771

Natječaj.

Na trorzarednoj ženskoj pučkoj učioni u Kastvu sa hrvatskim nastavnim jezikom popuniti se ima mjesto učiteljice III. pla- težne vrsti.

Plaća i užiteci spojeni s tom službom su ustanovljeni u pokrajinskom zakonu za Istru od 14. decembra 1888. pokr. zak. br. 1 ex 1889.

Pravilno obložene molbe neka izvole moliteljice ovano uložiti propisanim putem u roku četirih čedna.

C k r kotarsko školsko vieće
Volosko, 1. decembra 1894.
Predsjednik:
FABIANI V. P.

O g l a s .

P. u. gospodu članovi čitaonica u Mi- hotičih pozivlju se ovim na glavim skup- ština, koja će se održavati dne 31. t. m. u 5 sati poslije podne.

Iza sjednice slijediti će običajna dru- zvena zabava sa tombolom i plesom.

Mihotići, dne 16. decembra 1894.
Ivan Grgurina predsjednik.

Pomada „Phönix“

na zdravstvenoj izlozbi u Stuttgartu, od. 1897. odlikovan je visokim čimbeničkim izvidu i kroz rječnu zahvalnicu priz- nato jedno postojede u letinu realno i neškod- ljivo sredstvo, kojim- se kod gospođa I. gos- podo puna i bujna kosa postizava te izpadanje vlasti drugu od ranjio. Upravljenjem isto pa- mada potizavaju još svama mladi gospođišt- čava brkove. Jamči se za svojicu i naučilištvu. Kutilica 80 novč., sa poštom (lunozakom ili uz gotov novac) 100 novč.

K. HOPPE, Beč, XIV., Hütelfeldstrasse 81.

Štrialjke i sumpornjače za trte inžinira Zivica.

miini i stiskalnice za vino, sisaljke ili pumpe za svaku porabu, cievi svake vrsti i pipe, motori (stroji za gonjenje drugih strojeva) na paru i sa petrolejem, te svakovrstne druge strojeve i sve potre- boće za iste

dobiva se uvijek u skladišču tvrdice

Schivitz & Comp. (Živic i drug.)

Via Zonta broj 5 u Trstu. Spomenute štrialjke razasijlu se na svaku pošta austro-ugarske monarhije franco, komad po 10 for

Otvorenje novog svratišta i restauracije „Al Moncenisio“ broj 1.

Piazza delle Legna i via Torronato.

Podpisani preporuča slavnome putujućem u obiljeziti svoje potpunoma novo sazdano i elegantno uređeno svratište uz unjereno cieno i točnu podrobu.

Sa štovanjem
A. Tuzzi.

Kokoše zrielo za nošenje jaj, te u zgodno vrijeme **marljive kroško.**

eliko for 8; vlika kuno snieg hieła guska, težka okolo 7-8 funata, for. 8; 3 tusta pilota for. 3; 4 1/2 kila vječ- žeg masla za dvovali sot for. 4.50 10-1

M. Feuer,
Zavod perjadi, Buczacz 23, Galicija.

FILIJALKA
c. kr. priv. avstr. kreditnoga zavoda

za trgovino in obrt v Trstu.
Novci za vplačila.

V vredn. papirjih na 8-dnovni odkaz 2 1/2%	V napoleonih na 80-dnovni odkaz 2 1/2%
3- "	3-mesečni " 2 1/2%
30- "	6- " 2 1/2%

Za plama, katera se morajo izplačati v sodanjih bankovcih avstr. volj., stoplo novo obravno takvo v krepost s dnom 4. februarja, 8. februarja in odnomo 2. marca t. l. po dotičnih ob javaja.

Okožni oddel.
V vredn. papirjih 2 1/2% na vsako svoto.
V napoleonih brez obroiti.

Nakaznice
za Dunaj, Prago, Pašto, Brno, Lvov, Travno, Reko kakor za Zagreb, Aral, Bieltz, Gublon, Gradec, Hermantadi. Inomost Celovca, Ljubljana, Ljub. Olomuc, Roichenberg, Saaz in Solnograd, — b r o z trofkov.

Kupnja za prodaja
vradnostj, divla, kakor tudi vnovljenjo kuponov 24-22 pri odbitku 1% provizijo.

Predujm i.
Sprejemajo so vsakovrstna vplata štilla pod ugodnimi pogoji.

Na jamševne listine pogoji po dogovoru. Z odprtjem kredita v Londonu ali Parizu, Ber- llinu ali v drugih mestih — provizija po po- godbi.

Na vrednostj obroiti po pogodbi.

Vložki v pohranu.
Sprejemajo so v pohranu vrednotni papirji, ale- ali srebri denar, inozemski bankovci itd. — po pogodbi.

Naša blagajna izplačujo nakaznice narodne banko italijanske v italijanskih frankih, ali pa po čevnom kursu.

Trst, 31. januarja 1894. 2 24

Teodor Slabanja
Srebrnar u GORICI (Gorz) ulica Moravli 17.

preporuča se pred. svećenstvu za izradjenje crkvenog posudja i orudja iz čistoga srebra, alpaka, mjedi, kuno: moštranca, kaleža itd. po najnižih cieni u najnovijih i krasnih oblicih. Stare predmete popravlja, tu ih u oguju presrebri i pozlati.

Da si namerno i imanje imućne crkva nabaviti raznih crkvenih predmeta, staviti čo se na želju pred. gospode nabavljača vrlo povoljne plaćevne uvjete.

Hustrirani cienik šalje franko.
Šalje svo predmeto dobro omotane sa poštarinom franko!
31-10

Odlikovana ljekarna PRENDINI
Trst — Palazzo Modello, telefon 334 — Trst.

Pastilje (sladčice) iz katrama

Prodoje se ih u

Ljekarni Prendini
u Trstu

i kod svih glavnih ljekarnah raznih pokrajinal.

Ciena jednog ška- tulji sa naputkom 40 novč.

Izvrstno djelujuće sred- stvo proti slabosti prelij. Želudca akutnim i kronič- kim bronkitam, začetkom sušice, plućnom kataru i mješuru, dihanju, kašlju nervoznom i hrjavcu. Iz- lieči se u kratko vrijeme sa jednostavnom uporabom ovih djelotvornih pastilja.

I., Singerstrasse 15, Dunaj.**J. PSERHOFFERJA**leknarna „Zum goldenen Reichsapfel“.

Kričistilne kroglice, prej imenovane univerzalne kroglice
znaluzije to ime po svoji pravici, koji v rosnici jo mnogo boloznih, pri katerih so te kroglice poka- zalo svoj izvrstan učinek.

Za voš došetlji so to kroglice povzod razkrijono in malo družin utegno so najiti, v katerih bi pogršali malo zaloga toga izvrstnoga domačega sredstva.

Vsi zdravilni so pripravoliti in pripravoliti to kroglice kot domno sredstvo, posebno pa proti bolozninu sa **slabi preležavci in znožaniam.**

Pri kracheljic stalo: **1 škatilica z 15 kroglicami 21 ml., leden zavitek 6 škatilice 1 glid. 5 ml.,** pri nekrovanih posiljivi **1 glid. 10 ml.,** — Ako se domar naprej poslje, ni treba plačati porte, in stane: 1 zavitek kroglice 1 glid. 25 ml., 2 zavitek 2 glid. 30 ml., 3 zavitek 3 glid. 35 ml., 4 zavitek 4 glid. 40 ml., 5 zavitek 5 glid. 50 ml., 10 zavitek 9 glid. 20 ml. (Moj kot leden zavitek so no posilji.)

Prosilmo, da se izrečno zahteva „J. Pserhoferjeve kričistilne kroglice“ in paziti jo, da ima pokrove taksu štalihi u latl podpija „J. Pserhofer v rudičih pla- menih, krovogo je vidati na navodih iz urada.

Frajniam za ozeblino J. Pserhoferja, 1 posiljiva 40 ml., otroci posiljiva 20 ml.	Angleški bal im, 1 škatilica 50 ml.	1 škatilica 35 ml., 1 škatilica 25 ml., 1 škatilica 20 ml.
Protčev sok, 1 škatilica 50 ml.	Fijakerski prni prašek 1 posiljiva 50 ml., 1 posiljiva 30 ml., 1 posiljiva 20 ml., 1 posiljiva 10 ml.	Tanoklinska pomada J. Pserhoferja, pome- lica 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva
Američ. mazilo za trganje, 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva	Univerzalni plašter prof. Steudera, posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva	Univerzalna čistilna sol 4. W. Müllerja, posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva 1 posiljiva

Balzam za gotlane, 1 posiljiva 40 ml., 1 posiljiva 20 ml., 1 posiljiva 10 ml.

Življenska esenca (Praske kapljice) 1 škatilica 22 ml.

Razvon imenovanih izdelkov dobivajo so še druge tu- in inozemske farmaceutično spoinilitata, ki su bilo po vseh avstrijskih časnicih oznanjen; in su na zahtevanje točno in v cenju proskrblijujo tudi predmeti, kojih ni v zalogi. — **R izpošiljanju po pošti vrlo so točno, a treba jo denar papirje dopustiti; večja mračita tudi po poštnem povozaju.**

Pri dopuštiljavi denarja po poštni nakaznici stane porto dosti manj kakor po povozaju.